

Nordisk juridisk bibliotekmøte 2015

Bergen 10. - 12. juni

Rett, demokrati og teknologi

UiO **Universitetsbiblioteket**
Juridisk bibliotek

© Universitetsbiblioteket i Oslo. Juridisk bibliotek 2016
ISSN 1893-9686 (online)
ISBN 978-82-8037-032-7 (online)

Ansvarlig redaktør:
Randi Halveg Iversby

Redaksjonssekretær:
Tiril Bonnevie

Forsidebilde:
© UiO/Hanne Baadsgaard Utigard

Foto: UiB (s. 5,6,8,9), UiO (s. 5), UiT (s. 5)

Juridisk biblioteks skriftserie : 4

Nordisk juridisk bibliotekmøte 2015

Bergen 10. – 12. juni

Rett, demokrati og teknologi

Juridisk bibliotek
Oslo 2016

Innhold

Velkomstord	5
Program	6
Presentasjon av foredragsholderne	8
Pdf av noen av foredragene:	
Kildebruk i Høyesterett. <i>Norunn Løkken Sundet</i>	10
Kildebruk ved internasjonale domstoler. <i>Halvard Haukeland Fredriksen</i>	21
Kildebruk i forvaltningen. <i>Tormod S. Johansen</i>	29
Utveklingslinjer i nordisk straffrett. <i>Annika Suominen</i>	40
Nordiske regjerings- og parlamentstrykk	
Introduksjon. <i>Jørn Ruud</i>	42
Danmark: Rigsdagstidende/Folketingstidende : dansk parlamentstryk	44
Folketingets bibliotek. <i>Hanne Rasmussen</i>	
Finland: Rikshandlingar i Finland	48
Riksdagsbiblioteket. <i>Erika Bergström</i>	
Island: Regjerings- og parlamentstrykk i Island	52
Biblioteket i Alltinget. <i>Viggó Gíslason</i>	
Norge: Stortingsforhandlinger på nett	56
Stortingsbiblioteket. <i>Jeannette Berseth</i>	
Sverige: Riksdagsbibliotekets digitalisering, i dag och i morgon	63
Riksdagsbiblioteket. <i>Lotta Åberg Brorson</i>	
Landrapporter	65
Danmark v/ Bo Søgaard Jensen, Marianne Tind, Henrik Tvermoes	66
Finland v/ Erika Bergström	72
Island /red. av Bente Stenhaug.....	82
Norge v/ Britt-Inger Bjørsvik, Randi Halveg Iversby, Bente Stenhaug	96
Sverige v/ Sofia Sternberg, Eva Thorell	105
Deltakerliste.....	109

Det 10. nordiske juridiske bibliotekmøte

«Rett, demokrati og teknologi»

Velkommen til Bergen, Norges nest største by og europeisk kulturby. Universitetsbiblioteket i Bergen har gleden av å invitere til Nordisk juridisk bibliotekmøte, det tiende i rekken, den 10.-12. juni 2015.

Bergen ble regnet som Norges hovedstad fra den fikk bystatus i 1070 og fram til 1299. I Hansa-tiden var den en av de viktigste handelsbyer i Nord-Europa. I dag er byen mest kjent for sine syv fjell, smale brosteinsgater og vakre trehusbebyggelse, hvorav deler står på UNESCOs verdensarvliste. Nordisk juridisk bibliotekmøte samler hvert tredje år ansatte i ulike typer juridiske bibliotek fra hele Norden. I 2015 er det Norges tur til å ønske velkommen.

Konferansens tema er «Rett, demokrati og teknologi». Internasjonalisering og digitalisering har gjort retten mer kompleks. Jurister må forholde seg til et ekspanderende rettskildebilde som i stadig større grad har opphav utenfor nasjonalstaten og der den faktiske bruken og den praktiske tilgjengelighet ikke alltid er tilpasset den nye virkeligheten. Juridiske bibliotek har en nøkkelrolle som veivisere til rettskildene, som informasjonsorganisatorer og som formidlere av rettskilder. På tross av bedre søkeverktøy og større digital kompetanse blant jurister, er behovet for navigasjonshjelp i informasjonsstrømmen økende. Konferansens tema vil bli belyst av talere fra akademia, domstolene og forvaltningen.

Nordisk juridisk bibliotekmøte 2015 arrangeres av Universitetsbiblioteket i Bergen i samarbeid med Universitetsbiblioteket i Oslo og Universitetsbiblioteket i Tromsø.

Britt Inger Bjørsvik
Hovedbibliotekar ved
Universitetsbiblioteket i Bergen

Randi Halveg Iversby
Overbibliotekar ved
Universitetsbiblioteket i Oslo

Bente Stenhaug
Fagansvarlig for jus
Norges arktiske universitet,
Tromsø

Program

Onsdag 10. juni

- 09.00-09.45 Kaffe og registrering (Det juridiske fakultet, UiB)
- 09.45-10.00 Velkomst og åpning av konferansen ved *Asbjørn Strandbakken*, dekan ved Det juridiske fakultet
- 10.00-11.00 Åpningsforelesning: *Jørn Øyrehagen Sunde*: Samspillet mellom juridisk metode og teknologi
- 11.00-11.15 Pause
- 11.15-12.00 *Norunn Løkken Sundet*: Kildebruk i Høyesterett | Presentasjon (pdf)
- 12.00-13.00 Lunsj
- 13.00-13.45 Nyheter fra leverandører av juridiske informasjonskilder
- 13.45-14.15 *Halvard Haukeland Fredriksen*: Kildebruk ved internasjonale domstoler | Presentasjon (pdf)
- 14.15-14.30 Pause
- 14.30-15.00 *Eirik Holmøyvik*: De nordiske konstitusjonene i møte med overnasjonale utfordringer.
- 16.30-18.00 Guidet tur i Bergen sentrum. Møtested: "Den blå steinen"
Guider: Bjørn-Arvid Bagge og Arne Solli
- 18.00-19.00 Mottakelse v/Bergen kommune i Schøtstuene
- 19.15- Middag på Bryggeloftet & Stuene

Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

Torsdag 11. juni

- 09.15-09.30 Nordiske regjerings- og parlamentstrykk.
Jørn Ruud: Introduksjon:
- 09.30-09.45 Folketingets bibliotek (Danmark) | Presentasjon (pdf)
- 09.45-10.00 Riksdagsbiblioteket (Finland) | Presentasjon (pdf)
- 10.00-10.15 Pause
- 10.15-10.30 Biblioteket i Alltinget (Island) | Presentasjon (pdf)
- 10.30-10.45 Stortingsbiblioteket (Norge) | Presentasjon (pdf)
- 10.45-11.00 Riksdagsbiblioteket (Sverige) | Presentasjon (pdf)
- 11.00-11.15 Pause
- 11.15-12.00 *Tormod S. Johansen*: Kildebruk i forvaltningen – hvordan Konkurransetilsynet bruker nasjonale og internasjonale rettskilder. | Presentasjon (pdf)
- 12.00-13.00 Lunsj
- 13.00-13.45 *Annika Suominen*: Utviklingslinjer i nordisk strafferett
- 13.45-14.00 Pause
- 14.00-15.15 Parallellsesjon – Ta kontakt med de ansvarlige for hver sesjon for innspill og ønske om tema.
- Bibliotek i advokatfirmaer (Ansvarlig: *Susanne Mysen*)
Presentasjon (pdf)
  - Domstolbibliotek (Ansvarlig: *Vivi Østby*)
  - Parlamentsbibliotek (Ansvarlig: *Gro Sandgrind*)
  - Akademiske bibliotek (Ansvarlig: *Randi Halveg Iversby*)
- 15.15-15.45 Avslutning og oppsummering
- 19.00- Middag på Fløien folkerestaurant

Fredag 12. juni

- 10.00-12.00 Besøk til bibliotek og eventuelt andre relevante institusjoner i Bergen

Jørn Øyrehagen Sunde

Professor, Det juridiske fakultet / Universitetet i Bergen

'Samspillet mellom juridisk metode og teknologi'

Juridisk metode, og ikke minst endringer av juridisk metode, blir ofte, og med rette, framstilt i lys av filosofiske strømninger og statsrettslige ordninger. Men man må ikke miste av syne at juridisk metode også blir formet av det som på ethvert tidspunkt er teknologisk mulig. Det er særlig viktig i vår egen samtid, når en rivende utvikling innen kommunikasjonsteknologien muliggjør en helt annen rettskildebruk enn tidligere. Dette får igjen konsekvenser for hvordan man tolker og vektet rettskildene. Formålet med foredraget er både å skissere opp den historiske utviklingen, og å fremstille hvilke forhold og utfordringer man står overfor i dag.

Norunn Løkken Sundet

Utreder i Norges Høyesterett

'Kildebruk i Høyesterett'

(PPT-presentasjon er tilgjengelig)

Norges Høyesterett dømmer i siste instans, og skal arbeide for rettsenhet, rettsavklaring og rettsutvikling. Rettskildet bildet blir både nasjonalt og internasjonalt stadig mer komplekst og omfattende. Hvordan påvirker dette arbeidet i Høyesterett?

Halvard Haukeland Fredriksen

Professor, Det juridiske fakultet / Universitetet i Bergen

'Kildebruk ved internasjonale domstoler'

(PPT-presentasjon er tilgjengelig)

Kildebruken ved internasjonale domstoler er ikke hugget i stein, men tvert i mot i stadig utvikling. Den påvirkes ikke bare av det rettslige rammeverket som domstolene operer innenfor, men også av dommernes rettskulturelle bakgrunn, endringer i samfunnets forventninger til domstolene og den teknologiske utviklingen. Foredraget vil først og fremst ta for seg kildebruken i EU-domstolen, EFTA-domstolen og Den europeiske menneskerettsdomstolen, men med noen sideblikk til andre internasjonale domstoler.

Eirik Holmøyvik

Professor, Det juridiske fakultet / Universitetet i Bergen

'De nordiske konstitusjonene i møte med overnasjonale utfordringer'

Overnasjonalt samarbeid, i første rekke EU, får stadig større følger for de nordiske konstitusjonene. Måten de nordiske konstitusjonene regulerer over-nasjonalt samarbeid på, er ulik og speiler dels de nordiske statenes ulike konstitusjonelle tradisjoner og dels ulike holdninger til overnasjonalt samarbeid.

Tormod S. Johansen

Konkurransetilsynet

'Kildebruk i forvaltningen - hvordan Konkurransetilsynet bruker nasjonale og internasjonale rettskilder'

(PPT-presentasjon er tilgjengelig)

Konkurransetilsynet står overfor et sammensatt rettskildebilde hvor et regelverk som er sterkt influert av EU- og EØS-rett, håndheves innenfor rammen av tradisjonell norsk forvaltningsrett. Overtredelse av konkurranse-lovens forbudsbestemmelser kan medføre betydelige overtredelses-gebyr for foretak og fysiske personer risikerer å bli straffeforfulgt for lov-brudd. Menneskerettigheter kommer dermed også inn. Konkurransetilsynet står med andre ord overfor et rikt og sammensatt rettskildebilde. Foredraget vil illustrere hvordan Konkurransetilsynet forholder seg til dette rettskildebildet i sitt daglige virke, hvilke teknologiske hjelpemidler som benyttes og hvilke rettskildemessige utfordringer tilsynet står overfor.

Annika Suominen

Førsteamanuensis, Det juridiske fakultet / Universitetet i Bergen

'Utviklingslinjer i nordisk strafferett'

(PPT-presentasjon er tilgjengelig)

Utvecklingslinjer i nordisk straffrätt kommer att behandla det synsättet som ofta anses präglade de nordiska staternas straffrätt. Nordisk straffrätt karakteriseras som human, rationell och balanserad. Stämmer detta fortsatt idag och vad baserar sig denna konklusion egentligen på?

Föredraget kommer också att fokusera på följande tema; hur lika är vi i Norden när det kommer till straffrätt (eller hur olika är vi)? För att begränsa temat ytterligare, kommer utvecklingslinjerna i nordisk straffrätt att analyseras upp mot EU straffrätten.

Kildebruk i Høyesterett

Norunn Løkken Sundet,
utreder i Norges Høyesterett

Nordisk juridisk bibliotekmøte 2015

Kildebruk i Norges Høyesterett

Oversikt

- Kort om meg
- Om Høyesterett
- Arbeidet i Høyesterett
- Kildebruk i praksis
- Utvikling...

Om meg

- Cand. jur. fra Bergen høst 2000
- Har jobbet som utreder siden sommeren 2002
- Også erfaring som advokatfullmektig og kst. tingrettsdommer

Høyesterett

- Ca 65 ansatte
- Ca 45 jurister
  - 20 dommere
  - 23 utredere
- En bibliotekar

Kort historikk

- Opprettet ved Grunnloven av 1814
- Antall dommere i 1814: 7. Nå: 20
- 1911: Fra en til to avdelinger
- 1938: Fra syv til fem dommere i hver enkelt sak
- Første kvinne: Lilly Bølviken (1968)

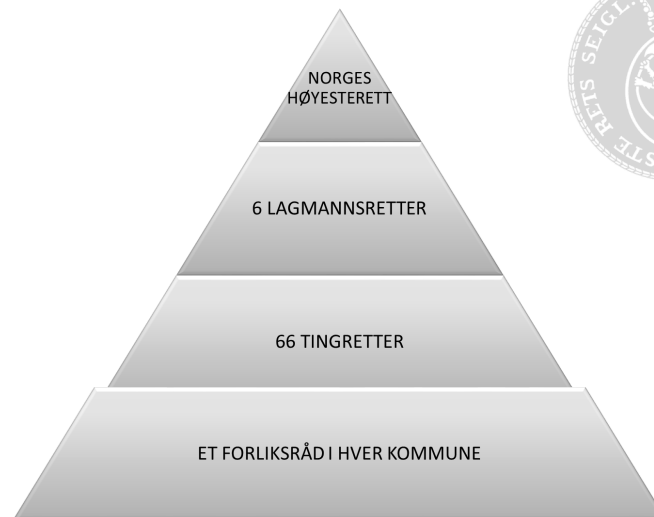
Høyesterett 200 år i 2015

- Første sak 30. juni 1815

Norges Høyesterett

6

Norges Høyesterett

7

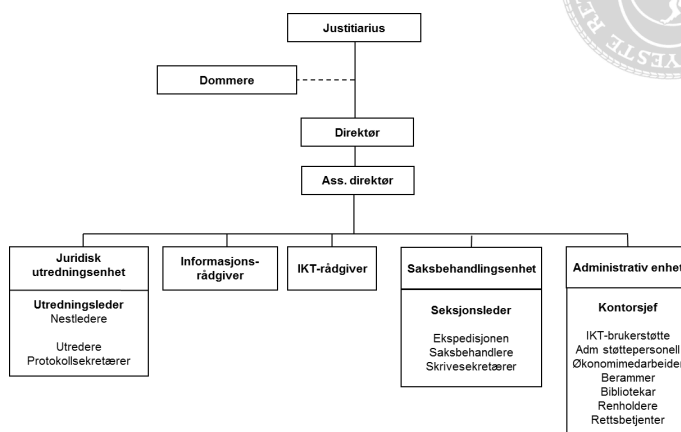
Høyesteretts oppgave

- Grunnloven § 88:
"Høyesterett dømmer i siste instans"
- Saker fra hele landet
- Alle rettsområder (sivile og straff)
- Rettsenhet, rettsutvikling og rettsavklaring

Norges Høyesterett

8

Organisasjonskart

Norges Høyesterett

9

Dommerne

- 20 dommere – 7 kvinner, 13 menn
- Justitiarius: Tore Schei
- Utnevning etter juridiske kvalifikasjoner
- Gjennomsnittlig alder: 60 år
- Pensjonsalder: 70 år

Norges Høyesterett

10

Dommerne - organisering

Første avdeling – 5 dommere

Annen avdeling – 5 dommere

Høyesteretts ankeutvalg – 5 dommere

"Kontoruke" – 5 dommere

Norges Høyesterett

11

Høyesterett i avdeling

- 5 dommere i hver sak
- Unntak:
  - Plenum
  - Storkammer
- Behandler anker som ankeutvalget har henvist til behandling

Norges Høyesterett

12

Høyesterett i avdeling

- Muntlig "høring" av saken
- Middelbar bevisførsel
- Saken tas opp til doms
- Dommen er en endelig, bindende avgjørelse mellom partene
- Publiseres i Norsk Retstidende og på Lovdata mv

Norges Høyesterett

13

Høyesteretts ankeutvalg

- 3 dommere deltar i hver sak
- Avgjør hvilke saker som skal behandles av Høyesterett i avdeling
- Treffer endelig avgjørelse ved anke over kjennelser og beslutninger
- Skriftlig saksbehandling

Norges Høyesterett

14

Avgjørelsestyper

- Dom – avgjør det krav som er tvistegenstand i saken
- Kjennelse – eks: tvist om bevis, avgjørelser som avviser eller hever en sak
- Beslutning – avgjørelser om saksbehandlingen som ikke etter loven krever kjennelse

Ankesiling

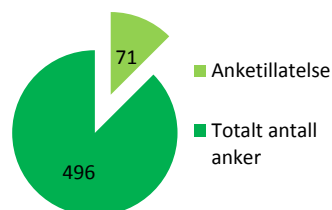

- Høyesterett er en prejudikatsdomstol
- Tvisteloven § 30-4:
"Anke over dommer kan ikke fremmes uten samtykke. Samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken avgjort i Høyesterett."
- Straffeprosessloven § 323:
"Anke til Høyesterett kan ikke fremmes uten samtykke av Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett."

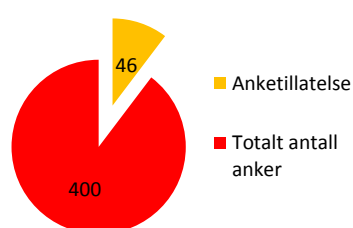
Statistikk 2014 - I

Sivile saker - anke over dom

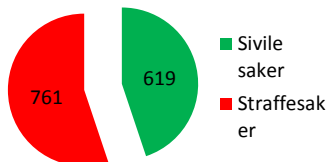
Straffesaker - anke over dom

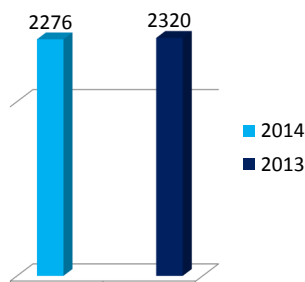
Statistikk 2014 - II

Anke over kjennelser og beslutninger

Totalt antall anker (dom, kjennelse og beslutning)

Norges Høyesterett

18

Anke over kjennelse og beslutning

- Siles ikke i på samme måte
- Men
  - Forenklet kjennelse
  - Silingsbestemmelse i tvisteloven § 30-5
  - Få begrunnede avgjørelse – men det er disse man finner når man sjekker Rt. eller søker på Lovdata

Norges Høyesterett

19

Arbeidet i Høyesterett

- Rettsavklaring
- Avhengig av hvilke spørsmål som bringes inn
- Utgangspunktet for kildebruk vil være hva prosessfullmektigene anfører
- Alminnelig rettskildelære

Norges Høyesterett

20

Praktisk

- Hva har vi tilgjengelig
  - Elektroniske kilder
  - Håndbibliotek
  - Nærbibliotek
  - Bibliotek
  - Innhente kilder fra andre

Praktisk II

- Utrederes kildebruk
- Dommernes kildebruk

Rammer

- Høyesterett skal ta stilling til konkrete spørsmål
- Partene og saken trekker opp rammene
- I sivile saker er det tvistelovens bestemmelser som trekker opp rammen:

Tvisteloven

§ 11-2.¹ Rettens forhold til partenes prosesshandlinger

(1) Retten kan bare avgjøre² de krav som er reist i saken. Avgjørelsen må ligge innenfor rammen av de påstander³ partene har nedlagt, og retten kan bare bygge på de påstandsgrunnlag som er påberopt. Påstandsgrunnlagene er de rettsstiftende faktiske forhold en part bygger sin påstand på.

(2) Partene har hovedansvaret⁴ for å sørge for bevisføring. Retten kan sørge for bevisføring hvis ikke partene motsetter seg dette. Retten er ikke bundet av partenes argumentasjon om bevissspørsmål.⁵

Tvisteloven

• § 11-3. Rettens ansvar for rettsanvendelsen

Retten skal, innen de rammer som følger av § 11-2 første ledd, av eget tiltak anvende gjeldende rettsregler. Den skal i samsvar med § 1-1 sørge for et betryggende avgjørelsesgrunnlag for rettsanvendelsen. Dersom rettsanvendelsen ikke fullt forsvarlig kan belyses på annen måte, kan retten bestemme at det skal føres bevis om rettsspørsmål, eller tillate partene å føre slike bevis. Retten bestemmer omfanget av bevisføringen og hvordan den skal gjennomføres.¹ Juridiske utredninger foranlediget av saken kan bare legges fram som bevis med samtykke fra alle parter

Straffesaker

- Retten kan ikke dømme for et annet forhold enn det tiltalen gjelder
- Retten har et selvstendig ansvar for sakens opplysning
- Retten har ansvar for rettsanvendelsen

Utvikling

- Mer komplekse saker
- Flere saker bringes inn, færre saker slipper gjennom
- Mer komplekst rettskildebilde
- Internasjonalisering

Internasjonalisering

- Frem til 1990-tallet ble internasjonale kilder sjelden påberopt eller anvendt
- To akser
  - EU/EØS
  - Menneskerettigheter

EU/EØS

- Mye norsk lovgivning er gjennomføring av EU-regler
- Dette bringer inn andre rettskilder

Menneskerettigheter

- EMK
- Norge har vært tilsluttet siden 1950
- Første saker tidlig på 1990-tallet
- I dag er EMK en integrert del av rettskildebildet – særlig på enkelte rettsområder

Menneskerettigheter

- Rettskildemessige utfordringer
  - Mengden kilder
  - Språk
  - Hva gjør vi?

Høyesteretts avgjørelser som kilder

- Publisering
- "Miniprejudikater"
- Skjulte skatter blant Høyesteretts upubliserte avgjørelser?
  - Hvordan finner man dem?

Kildebruk ved internasjonale domstoler

Halvard Haukeland Fredriksen,
Det juridiske fakultet, UiB

Nordisk juridisk bibliotekmøte 2015

UNIVERSITETET I BERGEN

Juridisk fakultet

Kildebruk ved internasjonale domstoler

—

Utvikling i kildebruken i EU-domstolen, EFTA-domstolen og EMD i
lys av den teknologiske utviklingen

Nordisk Juridisk Bibliotekmøte

«Rett, demokrati og teknologi»

Bergen, 10. juni 2015

Prof. Dr. Halvard Haukeland Fredriksen

uib.no

Juridisk fakultet

Metodiske implikasjoner av internasjonalisering og digitalisering – et meget aktuelt tema

«Internasjonalisering og digitalisering har gjort retten mer kompleks. Jurister må forholde seg til et ekspanderende rettskildetilbud som i stadig større grad har opphav utenfor nasjonalstaten og der den faktiske bruken og den praktiske tilgjengelighet ikke alltid er tilpasset den nye virkeligheten. Juridiske bibliotek har en nøkkelrolle som veivisere til rettskildene, som informasjonsorganisatorer og som formidlere av rettskilder. På tross av bedre søkeverktøy og større digital kompetanse blant jurister, er behovet for navigasjonshjelp i informasjonsstrømmen økende.»

uib.no

Tre eksempler

- Økt tilgjengelighet og bruk av
  - Forarbeider (EU/EØS)
  - Rettspraksis (EU/EØS/EMK)
  - Juridisk litteratur (EU/EØS/EMK)

Eksempel 1: EU-domstolens bruk av forarbeider

- Opprinnelig tilnærming: Ikke ansett som en relevant rettskilde
  - Se f.eks. Hjalte Rasmussen, *EU-ret i kontekst*, 5. utg. 2003, s. 170, som skriver om EU-domstolens "uvilje mod at interessere sig for skriftlige forarbejder".
  - Underliggende årsaker: Dårlig kvalitet og manglende tilgjengelighet (ikke ment å fungere som rettskilder)
- Nyere praksis: Tallrike eksempler på bruk av forarbeider
  - Se f.eks. den finske saken C-73/07 *Satakunnan Markkinapörssi*:
    - Forståelsen av et unntak i personverndirektivet for behandling av personopplysninger «i journalistisk øyemed»:

"...såsom framgår av förarbetena till direktivet, [ska] de undantag och avvikelser som föreskrivs i artikel 9 i direktivet inte tillämpas endast på medieföretag, utan på alla personer som är journalistiskt verksamma"

EU-domstolens bruk av forarbeider (forts.)

- Sak C-583/11 *Inuit Tapiriit Kanatami*

“Further, it must be observed that the fourth paragraph of Article 263 TFEU reproduced in identical terms the content of **Article III-365(4) of the proposed treaty establishing a Constitution for Europe**. It is clear from **the travaux préparatoires relating to that provision** that while the alteration of the fourth paragraph of Article 230 EC was intended to extend the conditions of admissibility of actions for annulment in respect of natural and legal persons, the conditions of admissibility laid down in the fourth paragraph of Article 230 EC relating to legislative acts were not however to be altered. Accordingly, the use of the term ‘regulatory act’ in the draft amendment of that provision made it possible to identify the category of acts which might thereafter be the subject of an action for annulment under conditions less stringent than previously, while maintaining ‘a restrictive approach in relation to actions by individuals against legislative acts (for which the “of direct and individual concern” condition remains applicable)’ (see, *inter alia*, **Secretariat of the European Convention, Final report of the discussion circle on the Court of Justice of 25 March 2003, CONV 636/03, paragraph 22, and Cover note from the Praesidium to the Convention of 12 May 2003, CONV 734/03, p. 20**).”

uib.no

Men langt fra nordisk forarbeidsbruk

- Ofte vises det bare til forarbeidene for å bekrefte et gitt tolkningsresultat
- *Reell* bruk av forarbeidene skjer oftest for å *utelukke* tolkningsalternativer som forhistorien viser at (en av) EUs lovgivende organer har forkastet
- Forarbeidsbruken fremstår ikke som konsekvent
  - Avhenger tilsynelatende av partenes (og øvrige prosessdeltakeres) innlegg for domstolen, samt evt. generaladvokatens arbeid med saken
- Særegenhetene ved EUs lovgivningsprosesser til hinder for «nordisk forarbeidsbruk»

uib.no

Forklaringer, fordeler og utfordringer

- Mulige forklaringer:
  - Offentlig tilgjengelige forarbeider
    - Absolutt forutsetning i et rettsstatsperspektiv
  - Bedret kvalitet
    - Følge av endrede innsynsregler + endringer i EUs lovgivningsprosesser
  - Bøter til en viss grad på svakheter i EUs lovgivningsprosesser
    - 28 medlemsstater og 3 lovgivende organer
  - Rettskulturelle impulser fra nye medlemsstater?
- Fordeler:
  - Hensynet til lovgivers vilje → demokratisk legitimitet
- Utfordringer:
  - Reell tilgjengelighet? → Reell bedring av forutberegneligheten?
    - Vanskelig å finne frem, vanskelig å forstå, mangel på oversettelser osv.
  - Praktisk gjennomførbart for nasjonale rettsanvendere?

Et aktuelt eksempel: Den nye personvernforordningen

- COM (2012) 11: Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation)
- http://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/2012_11?qid=1433489952670&rid=1

Eksempel 2: EMDs, EU-domstolens og EFTA-domstolens bruk av egen (og hverandres) rettspraksis

- Digitaliseringen gjør det mulig å holde (en viss) oversikt
  - HUDOC, InfoCuria, Eur-lex etc.
- Den teknologiske utviklingen gjør sammenligning av språkversjoner langt enklere
  - InfoCuria, Eur-lex
  - EFTA-domstolen henger etter her.
- Klare tendenser i retning av å vurdere rettskildevekten ut fra domstolenes sammensetning i den aktuelle sak:
  - Enedommer (EMD), lite kammer (EMD/EUD), ordinært kammer (EMD:7/EUD:5), storkammer (EMD:17/EUD:15), plenum (EUD)
  - Ikke fullt ut forstått av nasjonale rettsavendere?
- Økende grad av «krysshenvisninger» mellom EMD og EU-domstolen (og i noen grad også EFTA-domstolen)

Babelsk forvirring i EU-domstolen?

- Et dansk eksempel: Festersen-saken (C-370/05)
  - Dansk versjon: "Da bopælspligten således **strider mod en grundlæggende rettighed**, som garanteres ved EMRK, er den derfor særlig indgribende."
  - Fransk «L'obligation de résidence **portant** ainsi **atteinte** à un droit fondamental garanti par la CEDH ...»
  - Etterfølgende rettelse av den danske versjonen: «Da bopælspligten således **innskranke** en grundlæggende rettighed, som garanteres ved EMRK, er den derfor særligt indgribende.»
    - NB: Ikke innarbeidet i selve dommen, slik den er tilgjengelig i InfoCuria og Eur-lex!

Babelsk forvirring i EU-domstolen? (forts.)

- Generaladvokat Kokott i sak C-543/13 *Fipa Group*:

40. Visse oversættelser af den anden dom i sagen ERG m.fl. synes dog at underbygge det modsatte af det hidtil konkluderede. Her taler Domstolen i tre sprogversioner om ejerne, brugerne, og koncessionshaverne til arealer, som støder op til et kystkompleks, der er genstand for afhjælpende foranstaltninger. Domstolen fastslår, at direktiv 2004/35 under særlige omstændigheder skal fortolkes således, at det tillader den kompetente myndighed at kræve, at disse personer selv gennemfører afhjælpende foranstaltninger.

41. Det må imidlertid antages, at Domstolen dermed ikke fastslog noget om forpligtelserne for ejere, brugere eller koncessionshavere til arealer som sådan, men refererede til operatører i direktiv 2004/35's forstand, som udøver erhvervsmæssig virksomhed på de pågældende arealer. Alle andre sprogversioner af denne dom, navnlig **den franske original**, som var **den eneste, der blev drøftet af alle de deltagende dommere**, og **den bindende italienske version**, anvender nemlig begrebet operatør, sådan som det benyttes i direktivet.

Babelsk forvirring i EU-domstolen? (forts.)

- Generaladvokat Kokott i *Post Danmark* (C-23/14):

88. Som flere procesdeltagere har anført, har den forelæggende rets tvivl i denne forbindelse sandsynligvis sin oprindelse i et terminologisk problem i den Post Danmark-dom, der blev afsagt i 2012. I **den autentiske danske sprogversion** af nævnte dom anvendes for udtrykket "Verdrängungswirkung" overraskende nok ordene "mærkbare virkninger", hvilket betyder noget i retning af "spürbare Auswirkungen". Andetsteds i samme dom nævnes endvidere "eliminerende virkning", dvs. "eliminierende Wirkung", som også lyder forholdsvis hårdt.

89. Et blik på **den franske sprogversion**, der er **det sprog, som blev anvendt ved voteringen og affattelsen af dommen**, viser imidlertid, at der ved dette ordvalg på dansk må være tale om **en oversættelsesfejl**. I den franske version anvendes udtrykket "effet[s] d'éviction", dvs. "Verdrängungswirkung", hvilket er i overensstemmelse med den øvrige retspraksis vedrørende artikel 82 EF.

90. På denne baggrund må udtrykkene "mærkbare virkninger" og "eliminerende virkning" i Post Danmark-dommen fra 2012 ikke misforstås således, at der skulle gælde en form for mærkbarhedstærskel eller bagatelgrænse for dominerende virksomheders rabatsystemer.

Og i EFTA-domstolen?

- Pedicel-saken
  - EFTA-domstolen (sak E-4/04):
    - Forbud mot reklame for alkoholholdige drikkevarer kan rettferdiggjøres, «**unless it is apparent that** ... the protection of public health against the harmful effects of alcohol can be secured by measures having less effect on intra-EEA trade» (avsnitt 61)
    - Norsk versjon: «**med mindre det er åpenbart at**»
  - Høyesterett (Rt. 2009 s. 839):
    - «de alternative tiltak skal være likeverdige med hensyn til måloppnåelse, og **det må være åpenbart at dette er tilfellet**» (avsnitt 47)

Hva med norske rettsanvendere?

- Litt forenklet:
  - EMD leses på engelsk, EU-domstolen på dansk eller engelsk og EFTA-domstolen på norsk eller engelsk
  - Svært få eksempler på sammenligning av ulike språkversjoner av en dom
  - Avgjørelser som ikke foreligger på engelsk eller et skandinavisk språk går nok oftest «under radaren»
    - Økende problem både mht EMD og EU-domstolen
- Noen rariteter:
  - Høyesterett i Rt. 2005 s. 1365 *Finanger II*
    - Utførlige sitater fra uoffisielle (og dårlige) danske oversettelser av EFTA-domstolens avgjørelser i *Sveinbjörnsdóttir* og *Karlsson*

Juridisk litteratur

- Digitaliseringen gir (betydelig) økt tilgjengelighet
- Folkerettslig bakgrunn: ICJ-statuttene anerkjenner «the teachings of the most highly qualified publicists of the various nations» som en relevant rettskilde (Art 38.1(d))
- Ulik praksis i EMD, EU-domstolen og EFTA-domstolen
  - EMD: Enkelte litteraturhenvisninger, men primært i dissenser
  - EU-domstolen: Ingen litteraturhenvisninger
    - Men mange i generaladvokatenes innstillinger
  - EFTA-domstolen: Nylig åpning for litteraturhenvisninger
    - Sak E-16/11 *Icesave* (men mht økonomisk teori, ikke juss)
    - Sak E-3/12 *Jonsson* (som ledd i en strid med Høyesterett)
- Uklarheter og ulemper
  - Rettskilde eller et utslag av akademisk henvisningspraksis?
  - Ufordringer mht språk og tilgjengelighet

Rettskilder og andre kilder – behov for innstramming og opprydning?

- Tror EU-domstolen og EMD at nasjonale domstoler har samme ressurser som dem selv?
- Behov for innstramming i vurderingen av hvilke rettsavgjørelser som er relevante som rettskilder?
  - Avgjørelser fra små kamre, avgjørelser som ikke oversettes, avgjørelser uten generaladvokatbistand osv.
- Behov for et skarpere skille mellom rettskilder og andre kilder?
  - Særlig mht litteratur og div forarbeider
- Behov for økt bevissthet knyttet til rettskildesøk
  - Gjelder alle – internasjonale domstoler, nasjonale rettsanvendere og rettsvitenskapen
  - Fullstendighetsidealet er oppgitt, men må erstattes med veloverveid systematikk, ikke tilfeldighet...

Kildebruk i forvaltningen

Tormod S. Johansen,
Konkurransetilsynet

Nordisk juridisk bibliotekmøte 2015

Kildebruk i forvaltningen
—
Hvordan
Konkurransetilsynet
bruker nasjonale og
internasjonale rettskilder

Bergen
11. Juni 2015

*Tormod S. Johansen
Konkurransetilsynet*

Disposisjon

- Konkurransetilsynets oppgaver
- Rettskildebildet
- Hvordan Konkurransetilsynet forholder seg til rettskildebildet
- utfordringer
- Teknologiske hjelpemidler

Disposisjon

- Konkurransetilsynets oppgaver
- Rettskildebildet
- Hvordan Konkurransetilsynet forholder seg til rettskildebildet
- Utfordringer
- Teknologiske hjelpemidler

KONKURRANSE-
TILSYNET
The Competition Authority

Konkurransetilsynets oppgaver

- Håndheving av lovens forbud
  - §10: Konkurransbegrensende avtaler og samarbeid
    - Karteller
    - Andre typer samarbeid
  - §11: Misbruk av dominerende stilling
- Kontroll med fusjoner og oppkjøp
  - § 18: Meldeplikt
  - § 19: Gjennomføringsforbud
  - § 16: Forbud eller avhjelpende tiltak

KONKURRANSE-
TILSYNET
The Competition Authority

Konkurransetilsynets oppgaver

- Håndhevingshemler og sanksjoner
  - Etterforskning
    - § 24: Pålegg om opplysninger
      - Skriftlige pålegg
      - Forklaringsopptak
    - § 25: Bevissikring
  - Sanksjoner
    - §29: Ileggelse av overtredelsesgebyr
    - §30: Enkelt personer kan straffes
    - §§31-32: Lemping av overtredelsesgebyr

KONKURRANSE-
TILSYNET
The Competition Authority

Konkurransetilsynets oppgaver – eksempler

Konkurranseregulerende samarbeid:

- Elektrosaken – ikke rettskraftig – 6,2 mill i gebyr
- Asfaltsaken – står for lagmannsretten – 40 eller 140 mill i gebyr?

Misbruk av dominans

- Tine-saken – KT tapte 3-2 i Høyesterett
- Posten Norge – ESA fikk medhold i EFTA-domstolen – gebyr € 12,89 mill
- Color Line – betalte gebyr til ESA – € 18,8 mill

Fusjoner og oppkjøp

- Norsk Gjenvinning / Avfall Sør Bedrift - forbud
- TeliaSonera / Tele2 – avhjelpende tiltak
- COOP / ICA – avhjelpende tiltak
- TV2 / C More - godkjent

Disposisjon

- Konkurransetilsynets oppgaver
- Rettskildebildet
- Hvordan Konkurransetilsynet forholder seg til rettskildebildet
- Utfordringer
- Teknologiske hjelpemidler

Rettskildebildet er sammensatt

Norsk rett

- Konkurranseloven m/forskrifter
- EØS-konkurranseloven m/forskrifter
- Forvaltningsloven, offentleglova
- Forvaltningspraksis
- Norske domstoler

EØS-rett

- EØS-avtalen art 53, 54 og 57
- Protokoll 4 til ODA-avtalen
- ESAs kunngjøringer

EU-rett

- Art 101 og 102 TEUV
  - Forordning 1/2003
  - Implementeringsforordning
  - Kommisjonens kunngjøringer
- Fusjonsforordningen
  - Implementeringsforordning
  - Kommisjonens kunngjøringer

Retts og vedtakspraksis utlandet

- EFTAs overvåkningsorgan (ESA)
- EFTA-domstolen
- EU-kommisjonen
- EU-domstolen og Underretten
- Den Europeiske Menneskerettsdomstol
- Nasjonale domstoler i EØS
- Amerikanske domstoler
- etc...

Økonomisk teori

Disposisjon

- Konkurransetilsynets oppgaver
- Rettskildebildet
- Hvordan Konkurransetilsynet forholder seg til rettskildebildet
- utfordringer
- Teknologiske hjelpemidler

Hvordan Konkurransetilsynet forholder seg til rettskildebildet

- **Konkurransbegrensende samarbeid**
  - T-Mobile – utveksling av konkurransesensitiv informasjon
- **Morselskapets ansvar**
  - EU-domstolens praksis – presumpsjon ved 100% eierskap
- **Forarbeidene: Gebyr skal opp på EU/EØS-nivå**
  - Kommisjonens praksis
  - EU-domstolens praksis
- **Begrepet «foretakssammenslutning»**
  - Kommisjonens jurisdiksjonsmeddelelse
- **Menarini-dommen fra EMKd**
  - Domstolsprøving

Disposisjon

- Konkurransetilsynets oppgaver
- Rettskildebildet
- Hvordan Konkurransetilsynet forholder seg til rettskildebildet
- utfordringer
- Teknologiske hjelpemidler

Utfordringer

1. Hvor finner vi rettskildene?
2. Hvordan holde seg oppdatert?
3. Hvordan fortolke rettskildene?
4. EU/EØS-rett i norske domstoler

1. Finne relevante rettskilder

Norske rettskilder

- Rettspraksis
- Lovforarbeider
- KTs praksis
- Juridisk teori

EU/EØS-rett

- Kommisjonens praksis
- EU-domstolen
- EFTA-domstolen
- ESAs praksis
- Juridisk teori

- Det er et økende mangfold av rettskilder
- Tilfanget er stort
- Juridisk teori
  - ledende verker
  - oppdateres ofte

2. Hvordan holde seg oppdatert

- «Competition law is a moving target»

Norske rettskilder

- Regelverksendringer
- Praksis fra norske domstoler og myndigheter

EU/EØS-rett

- Regelverk
- Rettspraksis fra Luxemburg
- Vedtakspraksis fra Brussel
- Retts- og vedtakspraksis fra EU/EØS-land etc.

3. Hvordan fortolke rettskilder

Utg. pkt.: tradisjonelle norske rettskilder

- Vanlig norsk rettskildelære

Rettskilder i EU/EØS:

- Integreres i norsk rett
  - Lover harmoniseres
  - EØS-rett gjennomføres i norsk rett
  - Uttalelser i forarbeidene – gebyrnivå
  - **Retts- og vedtakspraksis fra andre jurisdiksjoner**
- Særegenheter i EU/EØS-rettslig metode
  - **Teleologisk tolkning**
  - EU/EØS-konkurranserett anvendes i en bredere **EU/EØS-rettslig kontekst**

4. EU/EØS-rett i norske domstoler

Domstolens forhåndskunnskap

- Konkurranserett
- Økonomi
- EU/EØS-rett

Språklige utfordringer

Hvordan bruker domstolen EU/EØS-rettslige kilder?

- Norsk metode v. EU/EØS-rettslig metode

4. EU/EØS-rett i norske domstoler forts.

• Eksempler:

- Merkbarehetskriteriet i misbrukssaker
- Kommisjonens prioriteringsmeddelelse
- Bruk av juridisk teori
- Morselskapets ansvar
- Utmåling av gebyr
  - Strafferett v. EU/EØS-rett

European Commission > Competition

COMPETITION

ANTITRUST | CARTELS | MERGERS | STATE AID | INTERNATIONAL | LIBERALISATION

SECTORS

- Agriculture and food
- Consumer goods
- Energy and environment
- Financial services
- Information and communication technologies
- Media
- Motor vehicles
- Pharmaceuticals
- Postal services
- Professional services
- Sports
- Telecommunications
- Transport

Headlines

2014 Annual Competition Report adopted

Commission clears acquisition of Jazztel by Orange

Commission publishes Data Room Best Practices

Portuguese shipyard operator ENVC received €290 M of incompatible State aid

More headlines >

Latest news >

Follow us on Twitter:

- 2014 Annual Competition Report: @EU_Competition policy's contribution to the Commission's growth and jobs agenda [europa.eu/rapid/press-re...g883b7](#) 33m
- @EU_Commission sends Statement of Objections to Fibertoro alleging participation in canned mushroom cartel [europa.eu/rapid/press-re...](#) 7 days

More tweets

Cases

Latest updates:

- antitrust / cartels / mergers / State aid

Search: | Advanced search

All Antitrust / Cartels Merger State aid

by case number Go

by organisation name Go

Who is in charge?

- Commissioner Vestager's website
- Director-General Alexander Italianer
- DG Competition (23)
- Chief Competition Economist
- Hearing Officers
- EU competition authorities (ECN)
- International agencies

Competition and you

- How competition affects your life (23)
- Have you got a question?
- Apply for leniency
- Calls for tenders and proposals
- Public consultations
- Legislation and case law: antitrust / cartels / mergers / State aid

Competition publications >

Help us improve

Did you find what you wanted? Yes No

What were you looking for?

Any suggestions?

Send

European Commission > Competition > Publications

COMPETITION

HOME | Policy areas | Sectors | Who is in charge? | Competition and you | Cases

Publications Home

By subject

- Competition policy
- Antitrust and cartels
- Merger control
- State aid
- International cooperation

By type

- Annual report
- Newsletters and articles
- Reports, studies, handbooks
- Brochures and factsheets
- Speeches
- Infographics
- Press releases
- Legislation and case-law
- Case documents

Did you find what you wanted? Yes No

What were you looking for?

Any suggestions?

Send

Publications

Publications on EU competition policy

Most recent

- New issue: [Competition policy brief](#) on Market definition, 16 March 2015
- New issue: [Competition merger brief](#) Issue 2015/1, 3 March 2015
- New issue: [Competition State aid Brief](#) on State aid to European banks, 11 February 2015
- New issue: [Competition Policy Brief](#) on the Damages Directive, 13 January 2015
- Brochure: ["Competition: making markets work better"](#), November 2014
- First issue: [Competition Merger brief](#) Issue 2014/1, 7 November
- New issue: [Competition Policy Brief](#) on State aid modernisation, 31 October
- Comic: ["Competition in Europa: it's your deal"](#), 18 December
- Update of the [compilation of Antitrust rules](#) in force, 4 December
- Update of the [compilation of State aid rules](#) in force, 3 September
- New [factsheets on competition procedures](#), 15 August
- Update of the [compilation of State aid rules](#) in force, 1 August
- [State Aid Manual of Procedures](#) - Internal DG Competition working documents on procedures for the application of Article

Key publications

- Annual report on competition policy
- Competition Policy Briefs
- Competition Weekly News Summary
- State Aid Weekly e-News
- EU competition policy and the consumer
- ECN Brief

Download list of publications

Past issues

2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
09 January	19 December	20 December	21 December	21 December	17 December	18 December
16 January	12 December	13 December	14 December	16 December	10 December	11 December
23 January	5 December	06 December	07 December	9 December	3 December	4 December
30 January	28 November	29 November	30 November	2 December	26 November	27 November
6 February	21 November	22 November	23 November	25 November	19 November	20 November
13 February	14 November	15 November	16 November	18 November	12 November	13 November
27 February	7 November	08 November	09 November	11 November	5 November	6 November
6 March	24 October	25 October	26 October	28 October	29 October	30 October
13 March	17 October	18 October	19 October	21 October	22 October	23 October
20 March	10 October	11 October	12 October	14 October	15 October	16 October
27 March	03 October	04 October	05 October	7 October	8 October	9 October
10 April	26 September	27 September	28 September	30 September	1 October	2 October
17 April	12 September	20 September	21 September	23 September	24 September	25 September
24 April	5 September	13 September	14 September	16 September	17 September	18 September
30 April	25 July	06 September	07 September	9 September	10 September	11 September
08 May	18 July	30 August	31 August	2 September	3 September	4 September
15 May	11 July	02 August	03 August	5 August	4 August	5 August
22 May	04 July	26 July	27 July	29 July	30 July	21 August
29 May	27 June	19 July	20 July	22 July	23 July	28 August
05 June	20 June	12 July	13 July	15 July	16 July	24 July
	13 June	05 July	06 July	08 July	9 July	17 July
	06 June	28 June	29 June	01 July	2 July	10 July
	23 May	21 June	22 June	24 June	25 June	3 July
	16 May	14 June	15 June	17 June	18 June	26 June
	08 May	07 June	8 June	10 June	11 June	19 June
	02 May	31 May	1 June	27 May	4 June	12 June
	25 April	24 May	25 May	20 May	28 May	5 June
	11 April	17 May	11 May	13 May	21 May	29 May
	04 April	03 May	4 May	6 May	7 May	20 May
	28 March	26 April	27 April	29 April	30 April	15 May
	21 March	19 April	20 April	15 April	23 April	8 May
	14 March	12 April	13 April	08 April	16 April	30 April

Search competition cases (all policy areas)

Policy Area: All • Antitrust / Cartels • **Cartels** • Merger • State Aid

Case Number: ?

Case Title or Company Name: (word(s) that the title contains) ?

Decision Date: X to ?

Economic sector (NACE CODE): ?

Web Publication Date: X to ?

Merger Advanced Search

Case Notified Under: Council Regulation 139/2004 Council Regulation 4064/89 ?

Decision Type: (Select All) (Unselect All) ?

Simplified Procedure: Yes No ?

Prior publication in the OJ date: From X to ?

Notification Date: From X to ?

Deadline Changed: From X to ?

[Clear](#) [Search](#)

Merger	M.3653	SIEMENS / VA TECH	Show details
Merger	M.3682	JOHNSON & JOHNSON / GUIDANT	Show details
Merger	M.3696	E.ON / MOL	Show details
Merger	M.3796	OMYA / J.M. HUBER PCC	Show details
Merger	M.3868	DONG / ELSAM / ENERGI E2	Show details
Merger	M.3916	T-MOBILE AUSTRIA / TELE.RING	Show details
Merger	M.4000	INCO / FALCONBRIDGE	Show details
Merger	M.4180	GAZ DE FRANCE / SUEZ	Show details
Merger	M.4182	METSO / AKER KVAERNER	Show details
Merger	M.4381	ICI / FIAMM	Show details
Merger	M.4404	UNIVERSAL MUSIC GROUP / BMG MUSIC PUBLISHING	Show details
Merger	M.4504	SFR / TELE 2	Show details
Merger	M.4513	ARJOWIGGINS / M-REAL ZANDERS REFLEX	Show details
Merger	M.4525	KRONOSPAN / CONSTANTIA	Show details
Merger	M.4726	THOMSON CORPORATION / REUTERS GROUP	Show details
Merger	M.4919	STATOILHYDRO / CONOCOPHILLIPS	Show details
Merger	M.4980	ABF / CBI BUSINESS	Show details
Merger	M.5046	FRIESLAND / CAMPINA	Show details
Merger	M.5153	ARSENAL / DSP	Show details
Merger	M.5335	LUFTHANSA / SN AIRHOLDING (BRUSSELS AIRLINES)	Show details
Merger	M.5440	LUFTHANSA / AUSTRIAN AIRLINES	Show details
Merger	M.5658	UNILEVER / SARA LEE BODY CARE	Show details
Merger	M.5675	SYNGENTA / MONSANTO'S SUNFLOWER SEED BUSINESS	Show details
Merger	M.6203	WESTERN DIGITAL IRELAND / VIVITI TECHNOLOGIES	Show details
Merger	M.6266	J&J / SYNTHES	Show details
Merger	M.6286	SÜDZUCKER / ED&F MAN	Show details
Merger	M.6410	UTC / GOODRICH	Show details
Merger	M.6458	UNIVERSAL MUSIC GROUP / EMI MUSIC	Show details
Merger	M.6471	OUTOKUMPU / INOXUM	Show details
Merger	M.6492	HUTCHISON 3G AUSTRIA / ORANGE AUSTRIA	Show details

[Next](#) [Last](#)

1 to 30 of 41

home | Contact us | Disclaimer and warning

home print

Search for a case

CASE-LAW

Court All Court of Justice General Court Civil Service Tribunal

Case no (e.g.: C-408/01; 408/01)

Names of the parties

Dates from to (dd/mm/yyyy)

Most recent judgments and opinions

- The Institution
- Court of Justice
- General Court
- Civil Service Tribunal
- Case-law
  - Access to the online Reports of Cases
  - Search form
  - Numerical access
  - Digest of the case-law
  - Alphabetical Table of Subject-matter
  - Annotation of judgments
  - Judicial calendar
  - Important pre-accession case-law
  - Method of citing the case-law
- Press and Media
- Library and documentation

Case-law > Numerical access

print

Numerical access

Access to the case-law by case number makes it possible to find information relating to every case brought before the Court of Justice, the General Court or the Civil Service Tribunal between 1953 and the present day. Cases are listed by number in the order in which they were lodged at the relevant Registry. Cases may also be located by party names using the "find (Ctrl+F)" function on the toolbar.

Cases may be consulted by clicking on the case number.

- The texts of judgments and orders in cases lodged up to and including 1997 which have been published in the European Court Reports may be consulted by clicking on the case number and following the link to [EUR-Lex](#), the interinstitutional database.
- Cases lodged since 1998 may be consulted by clicking on the case number and following that link to all the texts relating to the case in question which are contained in the case-law database of this site.

Cases lodged before the Court of Justice	Cases lodged before the General Court	Cases lodged before the Civil Service Tribunal
from 1953 to 1988	since 1989	since 2005
since 1989		summaries of pending cases

[Historic case-law judgments in the 2004 and 2007 accession languages](#)

Find: 101/05 Previous Next Options 2 matches

C-84/05	Removed from the register on 7 September 2005, Commission / Italy (C-84/05) ECLI:EU:C:2005:505
C-85/05	Judgment of 12 January 2006, Commission / Italy (C-85/05, ECR 2006 p. I-9*, Summ.pub.) ECLI:EU:C:2006:33
C-86/05	Removed from the register on 7 September 2005, Commission / Italy (C-86/05) ECLI:EU:C:2005:506
C-87/05	Removed from the register on 7 September 2005, Commission / Italy (C-87/05) ECLI:EU:C:2005:507
C-88/05	Judgment of 15 December 2005, Commission / Finland (C-88/05, unpublished) ECLI:EU:C:2005:792
C-89/05	Judgment of 13 July 2006, United Utilities (C-89/05, ECR 2006 p. I-6813) ECLI:EU:C:2006:469
C-90/05	Judgment of 19 January 2006, Commission / Luxembourg (C-90/05, ECR 2006 p. I-14*, Summ.pub.) ECLI:EU:C:2006:58
C-91/05	Judgment of 20 May 2008, Commission / Council (C-91/05, ECR 2008 p. I-3651) ECLI:EU:C:2008:288
C-92/05	Removed from the register on 26 January 2006, Commission / France (C-92/05) ECLI:EU:C:2006:70
C-93/05	Order of 13 July 2006, Hakala (C-93/05, ECR 2006 p. I-87*, Summ.pub.) ECLI:EU:C:2006:470
C-94/05	Judgment of 16 March 2006, Emsland-Stärke (C-94/05, ECR 2006 p. I-2619) ECLI:EU:C:2006:185
C-95/05	Removed from the register on 20 September 2005, Commission / Greece (C-95/05) ECLI:EU:C:2005:570
C-96/05	Judgment of 15 December 2005, Commission / Greece (C-96/05, unpublished) ECLI:EU:C:2005:793
C-97/05	Judgment of 14 December 2006, Gattoussi (C-97/05, ECR 2006 p. I-11917) ECLI:EU:C:2006:780
C-98/05	Judgment of 1 June 2006, De Danske Bilimportører (C-98/05, ECR 2006 p. I-4945) ECLI:EU:C:2006:363
C-99/05	Removed from the register on 18 May 2006, Commission / Finland (C-99/05) ECLI:EU:C:2006:335
C-100/05	Judgment of 5 October 2006, ASM Lithography (C-100/05, ECR 2006 p. I-10005) ECLI:EU:C:2006:645
C-101/05	Judgment of 18 December 2007, A (C-101/05, ECR 2007 p. I-11531) ECLI:EU:C:2007:804
C-102/05	Order of 10 May 2007, A and B (C-102/05, ECR 2007 p. I-3871) ECLI:EU:C:2007:275
C-103/05	Judgment of 13 July 2006, Reisch Montage (C-103/05, ECR 2006 p. I-6827) ECLI:EU:C:2006:471
C-104/05 P	Order of 28 September 2006, El Corte Inglés / OHIM and Pucci (C-104/05 P, ECR 2006 p. I-96*, Summ.pub.) ECLI:EU:C:2006:646
C-104/05 P-DEP	Order of 9 January 2008, Pucci / El Corte Inglés (C-104/05 P-DEP, ECR 2008 p. I-1*, Summ.pub.) ECLI:EU:C:2008:1
C-105/05	Removed from the register on 22 November 2006, Commission / Finland (C-105/05) ECLI:EU:C:2006:727
C-106/05	Judgment of 8 June 2006, L.u.p. (C-106/05, ECR 2006 p. I-5123) ECLI:EU:C:2006:380
C-107/05	Judgment of 12 January 2006, Commission / Finland (C-107/05, ECR 2006 p. I-10*, Summ.pub.) ECLI:EU:C:2006:34

home | Contact us | Disclaimer and warning

home print

Search for a case

CASE-LAW

Court All Court of Justice
 General Court
 Civil Service Tribunal

Case no (e.g.: C-408/01; 408/01)

Names of the parties

Dates from to (dd/mm/yyyy)

Search

Most recent judgments and opinions

[Court of Justice](#)

[General Court](#)

[Civil Service Tribunal](#)

- The Institution
- Court of Justice
- General Court
- Civil Service Tribunal
- Case-law
  - Access to the online Reports of Cases
  - Search form
  - Numerical access
  - Digest of the case-law
  - Alphabetical Table of Subject-matter
  - Annotation of judgments
  - Judicial calendar
  - Important pre-accession case-law
  - Method of citing the case-law
- Press and Media
- Library and documentation

Case status	☒ All cases ☐ Cases closed ☐ Cases pending
Court	☒ All ☒ Court of Justice ☒ General Court ☒ Civil Service Tribunal
Case number	<input type="text"/> (ex: C-17/05; 17/05)
Name of the parties	<input type="text"/>
Documents	<input type="text"/> All
ECLI	<input type="text"/> ECLI:EU:
Text	<input type="text"/>
Period or date	Date of delivery <input type="text"/> ☒ from <input type="text"/> to <input type="text"/> (dd/mm/yyyy) ☐ last 8 days ☐ last month ☐ last year ☐ last 5 years ☐ on <input type="text"/> (dd/mm/yyyy)
Subject-matter	<input type="text"/>
Procedure and result	<input type="text"/>
References to case-law or legislation	Search in ☒ Grounds of judgment ☐ Operative part ☐ Opinion Category <input type="text"/>
Systematic classification scheme	<input type="text"/> ☒ Include earlier/new scheme
Formation of the Court	<input type="text"/>
Judge-Rapporteur	<input type="text"/>
Advocate General	<input type="text"/>
Source of a question referred for a preliminary ruling	<input type="text"/>
Authentic language	☒ Language of the case ☐ Language of the Opinion

Takk for oppmerksomheten!

*«Livet er ikke det værste man har,
og om lidt er kaffen klar»*

Svantes lykkelige dag, Benny Andersen

KONKURRANSE-TILSYNET
The Competition Authority

Utvecklingslinjer i nordisk straffrätt

Annika Suominen

Nordisk juridisk bibliotekmøte 2015

UNIVERSITETET I BERGEN
Det juridiske fakultet

Utvecklingslinjer i nordisk straffrätt

Nordisk Juridisk Bibliotekmøte
«Rett, demokrati og teknologi»
Bergen, 11. juni 2015
Postdoktor Annika Suominen

Det juridiske fakultet

En tredelad systematik

- Digitalisering och internationalisering
- EU och Norden
- Nordiskt samarbeite vid lagstiftning

Det juridiske fakultet

Digitalisering och internationalisering

- Avgörande roll för rättsutvecklingen
- Internet och rettskällor
- Utvecklingen går framåt
  - Norsk strafflag 2005
  - Näthat
  - Straffrättslig jurisdiktion

Norden och EU

- EU straffrätt som ett eget rättsområde
- Nödvändig
- Norden och EU
  - Olika nivåer
  - Finland och Sverige
  - Danmark
  - Norge och Island
- Fokus på mänskliga rättigheter

Nordiskt samarbeite

- Användningen av nordisk straffrätt
- Finland och Sverige / Norge och Danmark
  - Likheter och olikheter, ekonomiska krisen
- Tillgängligheten av nordisk lagstiftning
  - Språk

Avslutande exempel

- Tillräknelighet
- Kriminell ansvarsålder
- Bevis
- Sexualbrott
- Bergwallhistorien

Introduksjon v/ Jørn Ruud, Bibliotek for juridiske fag, UBB

Velkommen til andre dag på NJBM 2015

Mitt navn er Jørn Ruud og jeg er universitetsbibliotekar her på Dragefjellet og jeg skal være vert på formiddagens happening. Med meg har jeg Inger Hamre som er spesialist i EU-publikasjoner ved Universitetsbiblioteket i Oslo.

Formiddagens tema Nordiske Regjerings og parlamentstrykk.

For de fleste juridiske bibliotekarer er i alle fall deler av disse publikasjonene velkjente fordi det er her vi finner lovenes forarbeider, noe som i vår del av verden tillegges stor vekt av juristene. I Norge anvender våre brukere daglig de norske forarbeidene. Selv om forskerne og etter hvert studentene i stor grad er selvhjulpne i å finne frem i dette materialet, så opplever biblioteket ofte at de har problemer med å finne frem i særlig de eldre forarbeidene.

For oss er det også viktig å kjenne til de tilsvarende publikasjonene fra de andre nordiske landene, det er forskerne og i noen grad masterstudentene som etterspør andre lands forarbeider. Jeg antar at dette i noen grad også er tilfelle i de andre nordiske landene. Nå i formiddag skal vi få sjansen til å bli nærmere kjent med hverandres regjerings- og parlamentstrykk.

Men det er også viktig å huske på at regjerings- og parlamentstrykk er mye mer enn bare lovforarbeider. Som lærer i dette materialet på bibliotekskolen hadde jeg i sin tid tidligere stortingsbibliotekar Olaf Torp. Han kalte stortingsforhandlingene for Norges viktigste publikasjon. Her finner man de fleste viktige politiske initiativ i Norge. Statsbudsjett og regnskap, godkjenning av traktater med fremmede land, bevilgninger til alt mellom himmel og jord, planer som Regjeringen ønsker stortingets tilbakemeldinger på, for ikke å glemme utredninger osv. Kort og godt regjerings- og parlamentspublikasjoner inneholder det vel av informasjon som er en drøm for referansebibliotekarer.

Vi finner naturligvis frem dette materialet når folk spør etter det, men det er viktig også å tilby det når folk ikke spør etter det. Hvis en person kommer til biblioteket og spør om vi har noe litteratur om behandlingen av romfolket i Norge, hvorfor ikke da finne frem en helt ny offentlig utredning om saken? NOU 2015: 7 - Assimilering og motstand : Norsk politikk overfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag. Utredningen inneholder også mange litteraturreferanser. Eller dersom vi får spørsmål om kapasiteten i fengselsvesenet, da kan man gripe til Meld. St. 12 (2014-2015) - Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen.

Eller dersom noen ønsker informasjon om svensk narkotikapolitikk og straff, så kan kanskje SOU 2014:43 Synnerligen grova narkotikabrott være til nytte.

Personlig synes jeg bibliotekene bør bli flinkere til å utnytte de mulighetene som ligger i dette materialet. Kort og godt overvinne frykten for det. Regjerings- og parlamentstrykk blir av mange opplevd som vanskelig å finne frem i. Koden er å lære seg saksgangen og hvor i saksgangen de ulike publikasjonene nedfeller seg og hvilken vekt de har på de ulike saksgangstrinn. Jeg antar at dette også er tilfelle i de andre nordiske land.

Men nå skal vi gå over det de enkelte lands presentasjoner. Hvert land får 15 minutter til disposisjon.

- Folketingets bibliotek (Danmark) | Presentasjon (pdf)
Rigsdagstidende/Folketingstidende : dansk parlamentstryk
v/ Hanne Rasmussen
- Riksdagsbiblioteket (Finland) | Presentasjon (pdf)
Riksdagshandlingar i Finland
v/ Erika Bergström
- Biblioteket i Alltinget (Island) | Presentasjon (pdf)
Regjerings- og parlamentstrykk i Island
v/ Viggó Gíslason
- Stortingsbiblioteket (Norge) | Presentasjon (pdf)
Stortingsforhandlinger på nett
v/ Jeannette Berseth
- Riksdagsbiblioteket (Sverige) | Presentasjon (pdf)
Riksdagsbibliotekets digitalisering, i dag och i morgon
v/ Lotta Åberg Brorson

Rigsdagstidende/Folketingstidende: dansk parlamentstryk

Folketingets bibliotek / Hanne Rasmussen

Nordisk juridisk bibliotekmøde 2015

FOLKETINGET

Rigsdagstidende/Folketingstidende

Dansk parlamentstryk

Dansk Parlamentstryk

- 1850-1953 Rigsdagstidende
- 1953-2009 Folketingstidende
- 2009- www.folketingstidende.dk
- Vedtagne love offentliggøres også i Lovtidende
- Fra 2008- www.lovtidende.dk
- Alle gældende love, bekendtgørelser og cirkulærer kan findes
- www.retsinformation.dk

Rigsdagstidende/Folketingstidende indehold:

- Lovforslag, beslutningsforslag, (og de vedtagne)
- Forhandlinger
- Betænkninger
- Finansloven

www.folketingstidende.dk

The screenshot shows the homepage of the Danish Folketing's official website. At the top, there are navigation tabs for 'Folketingstidende', 'Ministerområder', 'Emneindgange', and 'Læs mere'. Below this is a search bar and a section titled 'Folketingstidende'. On the left, there is a sidebar with filters for 'Kvikopslag', 'Dokumenttype', 'Beslutningsforslag', 'Dokumentnummer', and 'Samling'. The main content area is divided into four columns: 'Nyeste dokumenter', 'Find efter ministerium', 'Find efter emne', and 'Læs mere'. Each column contains a list of links to various documents and reports.

This screenshot shows a more detailed view of the 'Folketingstidende' section. It features a grid of document categories, each with a lettered icon (A through G) and a list of document types. For example, category 'A' includes 'skriftlige høringsudlægger', 'høringsbetænkning', 'høringsbetænkning', and 'høringsbetænkning'. Category 'B' includes 'betænkninger', 'betænkning', 'betænkning', and 'betænkning'. Category 'C' includes 'vedtagne lovforslag' and 'vedtagne beslutningsforslag'. Category 'D' includes 'betænkninger', 'betænkning', 'betænkning', and 'betænkning'. Category 'E' includes 'aktskykker'. Category 'F' includes 'referat af forhandlingerne i Folketingssalen'. Category 'G' includes 'forspørgsler', 'redegørelser', and 'forslag til vedtagelse'. The sidebar on the left is also visible, showing the same filters as in the previous screenshot.

Rigsdagstidende/Folketingstidende digitaliseres tilbage til 1850. Forventes færdig i 2016

Tasteklient der giver mulighed for at rette evt. fejl

Titel Kort Lov om arbejdstilveje

LoVnummer 681 **LoV dato** 23-12-1975

Sagstrin

titel	dato	tilføj	startside
Fremstilling	08-10-1975	F	59
LoVforslag som fremsat	08-10-1975	A	65
1. behandling	16-10-1975	F	382
Betænkning	09-12-1975	B	161
2. behandling	11-12-1975	F	3033
3. behandling	16-12-1975	F	3261
LoVforslag som vedtaget	16-12-1975	C	85

Emneord Tilføj emneord

Kommentar

Oversigt over de i folketingsåret behandlede sager.

A.
LoVforslag.
I. Vedtagne.

1. Lov om arbejdstilveje. (Arbejdsminister *Erling Dinesen*).
LoV nr. 681 af 23. december 1975.

Fremst 4/10 V. sp. 59 Forlæg som fremsat A. sp. 65
1. beh. 14/10 - - 353 Betænk. afg. 17/10 B. - 161
2. - 17/10 - - 3033
3. - 17/10 - - 3261 Forlæg som vedtaget C. - 85

Partisær omtalt: Inge Blanche Møller (S), René Lindstedt (V), Børge (Svane) (DF), Lone Dybkjær (RV), Kirsten Henningsen (KF), Gert Petersen (SF), Kirsten Alen (Aksel Knudsen) (KDF), Jørgen Jensen (DKP) og Kurt Hansen (VS).

Efter 1. behandling henviset til arbejdsministerens afgørelse.
Efter 2. behandling henviset til fornyet behandling.
Hovedpunktene i loven, der trådte i kraft den 1. juli 1977, kan ganges således:
Lovens kapitel 1 angiver lovens formål og område.
Den hidtidige lovgivning på området har først og fremmest søgt at skabe ro og arbejdsro og sundhedskvalitative forhold. Dermed tilkaldes den gamle lovgivning og tilføjelser vedrørende arbejdstilveje. Lov om arbejdstilveje har som formål at give bestemte rammer for en videre udvikling af arbejdsro og sundhedskvalitative forhold.
Da der til tilkaldes i samfundet er en teknisk og social udvikling, indgår det i lovens formål, at også arbejdstilveje til enhver tid er i overensstemmelse med denne udvikling.

Fejl i sagstrin er markeret med rød trekant

Digitalisering tasteklient

Vælg en sag << 6126 >> **Dorte Pedersen** **LoVforslag Lov om Roskilde universitetsskoler (197511060)**

Detaljer **Aktører** **Resumé** **LoV** **Log** **Vis titel** **Vis OCR**

Side 261 **Nummer** 6 **L** 160

Status Slået fast

Sag Titel Lov om Roskilde universitetsskoler

Titel Kort Lov om Roskilde universitetsskoler

LoVnummer 603 **LoV dato** 10-12-1975

Sagstrin

titel	dato	tilføj	startside
Fremstilling	06-11-1975	F	1151
LoVforslag som fremsat	05-11-1975	A	1341
1. behandling	12-11-1975	F	1542
2. behandling	25-11-1975	F	2339
3. behandling	02-12-1975	F	2390
LoVforslag som vedtaget	02-12-1975	C	75

Ikke forslagsskemaer (lov nr. 291 af 7. juni 1972) udsendes til folketingsåret 1976-77 og det at bestemmelsen om godtgørelse til og efter borttæller for elever, der påbegynder uddannelsen den 1. august 1976 eller senere. Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med 118 stemmer mod 28 (FP og VS), medens ingen undlod at stemme. 160 Lov om Roskilde universitetsskoler (Undervisningsminister Ritt Bjerregaard) Lov nr. 603 af 10. december 1975. Fremst 6/11 F. sp. 1151 1. beh. 12/11 - 1542 2. - 2339 3. - 2/12 - 2390 Forslag som fremsat A. sp. 1341 Betænk. afg. 26/11 B. - 107 Forslag som vedtaget C. - 75 Partisær omtalt: Jens Kræmmer Hansen (S), Børge (Svane) (DF), Lone Dybkjær (RV), Gæsta Møller (KF), Kirstine Heltberg (SF), Chr. Christensen (KF), Freddy Madsen (DKP), Aarsted (CD) og Steen Folke (VS) Efter 1. behandling henviset til undervisningsudvalget. Ifølge loven bemyndiges undervisningsministeren til at fastsætte bestemmelser om styrkelse af Roskilde universitetsskoler. Ifølge bestemmelserne i lov nr. 362 af 13. juni 1973 om styrkelse af højere uddannelsesinstitutioner fratages. Forslag til revision af loven fremsendes i folketingsåret 1975-76. Ifølge betænkningen over lovforslaget agtes bemyndigelsen udnyttet til at etablere et eksamt i tekstil beskæftigede af 3 fagkyndige personer. Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med 97 stemmer (S, V, FP, RV og KF) mod 15 (SF, DKP og VS), medens 9 (KF og Rossing (CRS)) undlod at stemme. 161 Lov om ændring af lov om forskningscentret ved Hørsholm. (Undervisningsminister Ritt Bjerregaard) Lov nr. 240 af 12. maj 1976. Fremst 23/1 F. sp. 4613 1. beh. 12/5 - 2964 Forslag som fremsat A. sp. 2950 Betænk. afg. 7/6 B. - 900

Digitalisering tasteklient

Vælg en sag << 1125 >> Berthe Pedersen Lovforslag: Lov om ændring af lov om forskningscentret ved Hør (1975/10161)

Detaljer Aktaer Resumé Lovsag Log

Vis til Vis OCR

Ikke-forslagsudvalgte lov nr. 291 af 7. juni 1972 udsættes til folketingsåret 1976-77, og dels af bestemmelsen om godtgørelse til etg- elever bortfaldt for elever, der påbegynder uddannelsen den 1. august 1976 eller senere. Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med 110 stemmer mod 25 (FP og VS), medens ingen undlod at stemme. 160. Lov om Roskilde universitetsskole (Undervisningsminister Ritt Bjerregaard.) Lov nr. 600 af 10. december 1975. Fremsat 6/11 F. sp. 1151 1. beh. 12/11 -- 1542 2. - 7/11 -- 2393 3. - 212 - 2390 Forslag som fremsat A. sp. 1344 Betænkning afg. 26/11 B. - 107 Forslag som vedtaget C. - 75 Parlerens ordbrøle: Jørgen Knudsen Hansen (S), Brødtofte (V), Halkgaard (FP), Lone Dybkjær (KV), Gerda Møller (KF), Kirstine Heiberg (SF), Car. Christensen (DF), Freddy Madsen (DF), Anfrid (CD) og Steen Folke (VS). Efter 1. behandling henviset til undervisningsudvalget. Ifølge loven berindlygtes undervisningsministeren til at fastsætte bestemmelser om styrkelse af Roskilde universitetsskole. herefter bestemtesse i lov nr. 362 af 12. juni 1973 om styrkelse af højere uddannelsesinstitutioner fraviges. Forslag til revision af loven fremsættes i folketingsåret 1978. 79. Ifølge betænkningen over lovforslaget agtes berindlygtes udnyttet til at etablere et ekscentr. f.eks. betænkning af 13 agt. f.eks. personer. Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med 97 stemmer (S, V, FP, DV og KF) mod 15 (SF, DPK og VS), medens 9 (KF og Røsing (G)) undlod at stemme. 161. Lov om ændring af lov om forskningscentret ved Hørholm (Undervisningsminister Ritt Bjerregaard.) Lov nr. 240 af 12. maj 1976. Fremsat 23/4 F. sp. 4613 1. beh. 12/2 -- 2904 Forslag som fremsat A. sp. 2669 Betænkning afg. 1/4 B. - 365

Ordførere

Medlem

Navn	Parti
Carre, Mogens	S
Dybkjær, Lone	RV
Heiberg, Kirstine	SF
Haarder, Berthe	V
Lembom, Hans Jørgen	KF, UFG
Madsen, Freddy	DKP
Pedersen, Inger Stilling	KF
Wamberg, Kjeld	FP

+ Tilføj medlemmer

Fremsat af

Medlem Minister

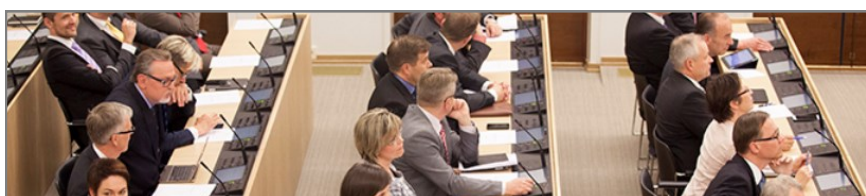
Henvendelser om dansk parlamentstryk

- Folketingets Oplysning
- fo@ft.dk
- +45 3337 3338

Rikshandlingar i Finland

Riksdagsbiblioteket / Erika Bergström

Nordisk juridisk bibliotekmøte 2015

Riksdagshandlingar i Finland

Nordiskt juridiskt biblioteksmöte

Bergen, Norge 10-12.6.2015

Erika Bergström

RIKSDAGEN

Teman

- Historia
- Tryckta riksdagshandlingar
- Elektroniska riksdagshandlingar
  - Riksdagsärenden och -handlingar i riksdagens nya webbtjänst
  - Riksdagshandlingar i juridiska webbtjänster

RIKSDAGEN

Historia

- Finland var ett ryskt storfurstendöme åren 1809-1917. Ståndslanddagen samlades i Borgå 1809 och började sammanträda regelbundet från år 1863.
- År 1907 fick Finland en modern enkammarriksdag
  - Kvinnor fick rösträtt och rätt att kandidera i val som första i världen!

 RIKSDAGEN

Tryckta riksdagshandlingar

- De tryckta riksdagshandlingarna ända från 1809 finns på Riksdagsbiblioteket.

- Samlingar av tryckta riksdagshandlingar finns också på en del universitetsbibliotek och landskapsbibliotek i Finland.

 RIKSDAGEN

- På Riksdagsbibliotekets nya webbsidor finns ett [informationspaket](#) om riksdagshandlingarna
  - www.riksdagen.fi → Riksdagsbiblioteket → material → Riksdagsmaterial och riksdagens arkiv → Informationspaket om riksdagshandlingarna
  - Pdf-dokument: [Riksdagshandlingarna. Det finländska parlamentstrycket – Handledning](#)

 RIKSDAGEN

Elektroniska riksdagshandlingar

- Redan på riksdagens första offentliga webbsidor som öppnades 1995 fanns tillgång till riksdagshandlingar.
- Ett nytt system för riksdagsärenden och -dokument togs i bruk våren 2015.
  - www.riksdagen.fi - klicka riksdagsärenden till höger på sidan
- Riksdagshandlingar finns också i juridiska webbtjänster som Finlex, Edilex och suomenlaki.com.

Riksdagshandlingar i riksdagens webbtjänst

- I samband med att riksdagens system för riksdagsärenden och -dokument förnyades, förnyades också riksdagens externa webbtjänst.
- Ett nytt [söksystem](#) för riksdagsärenden och -dokument togs i bruk.
- Fokus på intern och extern sökutbildning

Vad är nytt?

- Via det nya söksystemet kan sökning utsträckas till allt material på den nya webbsidan.
- Det nya söksystemet möjliggör fritext-sökning, men också användning av vissa metadata.
- Filtrering av sökresultaten möjligt.
- I utskotten hörda sakkunnigas utlåtanden publiceras i webbtjänsten.
- Sökfunktionerna utvecklas fortfarande, t.ex. sökning på författningsnummer möjligt igen i framtiden.

- Sökinstruktioner för den nya webbtjänsten också på svenska kommer att publiceras.
- Riksdagshandlingar från 1990-talet överfördes inte till den nya tjänsten p.g.a. tekniska begränsningar.
  - Ett projekt för digitalisering av riksdagshandlingar från år 2001 bakåt kommer att starta.

- Frågor och kommentarer?
- Tack och trevlig sommar!

Regjerings- og parlamentstrykk i Island

Biblioteket i Altinget / Viggó Gíslason

Nordisk juridisk bibliotekmøte 2015

10. Nordiske Juridiske Biblioteksmøte Bergen 10.-12. juni 2015

Regjerings- og Parlamentstrykk i Island

Viggó Gíslason, Research and Library Services, Althingi

Regjeringstrykk – Information Materials

Stjórnartíðindi (Law and Ministerial Gazette, Lov- og ministerialtidende)

- Published since 1874; edited by staff of the Ministry of Interior
- Accessible free of charge at the web www.stjornartidindi.is
- Legal validity of publication on the web instead of on print was introduced in a new Act on the Publication of the Law and Ministerial Gazette and the Legal Notice Journal which came into force in March 2005

Regjeringstrykk – Information Materials

Cont.

Divided into 3 sections

- A: acts and government announcements
- B: regulations relating to acts, announcements concerning local governments, annual accounts of registered private funds
- C: international conventions and treaties with foreign states and organizations
- A and B have been on the web since 2001; C since 1995
- Materials can be found by years, subjects, ministries, institutions, and states

Regjeringstrykk – Information Materials

Cont.

Printing

- Printed in 5 copies; two subscribers, three security copies stored in the Ministry of Interior
- The Ministry of Finance publishes the Budget Proposals in 750 printed copies and the Fiscal Budget in 425 copies

Translations

- Translations of legislation is accessible at the website www.government.is (under each Ministry) and at websites of some government agencies

Lögbirtingablað (Statstidende, Legal Notice Journal)

- Many kinds of announcements, e.g. founding of firms, auctions, bankruptcies
- Accessible on web since 2002 - legal validity of announcements on web has been active since March 2005
- Annual subscription fee is 1.500 ISK
- About one thousand active users; printed in four copies

Administrative Appeals Committees

- Decisions and opinions of 44 committees are accessible at the web www.urskurdir.is
- Listed under appropriate Ministries
- The Ministry of Interior makes decisions on issues relating to local governments, transport, elections, and foreigners

Lagasafn (lovsamling, förfatningsamling)

Lagasafn, the Icelandic Code of Statutes

- Accessible free of charge at the Parliament's website <http://www.althingi.is/lagasafn/>
- Issued and edited since 1995 by Parliamentary staff by a contract with the Ministry of Justice (now: Ministry of Interior)
- Updated twice a year
- Its website opens with a list of acts in an alphabetical order
- Acts are accessible under 47 subject categories
- Searchable by act numbers and words in titles and text
- Amendments are listed under each article with links to the amendment act, the bill and its process in Parliament
- Relevant regulations are linked to the acts

Parlamentstrykk

Alþingistiðindi (Althingstidende, Parliamentary Gazette)

- Published since 1845
- Parliament had sessions every two years until 1913; every year since; extra sessions after Parliamentary elections since 1991
- Searchable back to 1907 on the Parliament's web
<http://www.althingi.is/>
- Scanned documents back to 1946 can be retrieved, debates back to 1939

Parlamentstrykk

Cont.

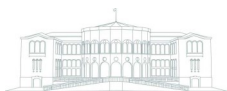
- Provision of issue on web instead of printing was introduced in amendments of the Standing Orders which came into force in September 2012 (at the beginning of the 141. session)
- Last printed issues are from the session 2008-2009
- Documents and debates from sessions 2009-2012 are still unprinted due to the economic recession
- Documents are photocopied for MPs on request: 80 copies of the daily agenda, 50 copies of bills and draft resolutions, 25 copies of questions and written answers

Stortingsforhandlinger på nett

Stortingsbiblioteket / Jeannette Berseth

Nordisk juridisk bibliotekmøte 2015

Stortingsforhandlinger på nett

Nordisk juridisk bibliotekmøte 2015
Jeannette Berseth, Stortingsbiblioteket

3 millioner sider er digitalisert

- Stortingsforhandlingene= regjeringens proposisjoner og meldinger, innstillinger fra stortingets komiteer, debatter, vedtak m.m.
- 1814-2005
- Samarbeid mellom Stortinget og Nasjonalbiblioteket

To søkeinnnganger

Stortinget

Register

Storting 1967/1968
Sev. vedt. Norsk Rikstingskatalog, tap. 2476, 2581 og 2776.

Storting 1970/1971
Om prøvesendinger med fargefernsyn.

Storting 1971/1972
Om prøvesendinger med fargefernsyn.

Storting 2001/2002
2. Rangsregulativ av kultur- og bilkesministeren om Norsk rikstingskatalog.
Utvalgte registerne er oppgitt særskilt; digitalt bilkeskannet; arbeidsforberedt; morsmåsting; norsk språk og kultur; vedtak om fargefernsyn; vryghetst.

Saker

Om prøvesendinger med fargefernsyn.

Tema: Kringkasting og fjernsyn. (Storting 1971/1972)
Publikasjoner tilhørende saken: Kongelige Proposisjoner og Meldinger
St. prp. 170 (1970-71)

Publikasjoner tilhørende saken: Innstillinger og Beslutninger
innst. S. 33

Publikasjoner tilhørende saken: Stortingstidende
S. nr. 1696-1711.

Fra hovedregister:
Om prøvesendinger med fargefernsyn.
Se originaltiden av hovedregisteret

Publikasjoner

Riksting og underkomiteer

St. prp. nr. 170
(1970-71)

Om prøvesendinger med fargefernsyn

Forslag til Riksting og underkomiteer av 21. juni 1970, vedtatt på forslag vedtatt av Riksting.

Stortinget av 1971-1972

Stortinget har vedtatt å oppnevne en komité til å undersøke og rapportere om mulighetene for å innføre fargefernsyn i kringkasting og fjernsyn. Komitéens medlemmer er: **Stortinget** (Stortinget) og **Stortinget** (Stortinget).

Nasjonalbiblioteket

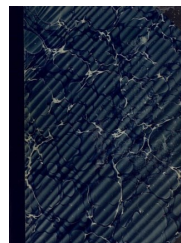
Fulltekst

Tidsskrift
Stortingshandlinger. 1971-72 7b
- tilgang for alle
Publisert: 1971
Språk: Flerspråklig
Norsk (Nynorsk)
Norsk (Bokmål)

Tidsskrift
Stortingshandlinger. 1971-72 6a
- tilgang for alle
Publisert: 1971
Språk: Flerspråklig
Norsk (Nynorsk)
Norsk (Bokmål)

Tidsskrift
Stortingshandlinger. 1970-71 7c
- tilgang for alle
Publisert: 1970
Språk: Flerspråklig
Norsk (Nynorsk)
Norsk (Bokmål)

Bind/bøker

Publikasjoner

Riksting og underkomiteer

St. prp. nr. 170
(1970-71)

Om prøvesendinger med fargefernsyn

Forslag til Riksting og underkomiteer av 21. juni 1970, vedtatt på forslag vedtatt av Riksting.

Stortinget av 1971-1972

Stortinget har vedtatt å oppnevne en komité til å undersøke og rapportere om mulighetene for å innføre fargefernsyn i kringkasting og fjernsyn. Komitéens medlemmer er: **Stortinget** (Stortinget) og **Stortinget** (Stortinget).

Søk i

Hovedregistrene | Stikkord og tema | Publikasjonstitler

Avgrens utvalget

Fra år: 1930

Til år: 1939

Søk i hovedregistrene

arbeidstvist*

Hva er hovedregistrene?

Vis

Storting 1934

Om forandringer i lov om arbeidstvister av 5. mai 1927,

Forslag fra repr. Nygaardsvold m. fl. til lov om forandr. i lov om arbeidstvister av 5. mai 1927 m. tilleggsløver,

Storting 1935

Protester mot avstemningsreglene i arbeidstvistloven fra: 1. Rjukan Arbeiderforening, 2. Samhold, avdeling 77, Sarpsborg, av Norsk Papirarbeiderforbund,

Om forandring i lov om arbeidstvister av 5. mai 1927,

Om forlenget gyldighet av og forandringer i midlertidig lov om arbeidstvister ved A/S Vinmonopolet og samlagene,

Om forlenget gyldighet av og forandringer i midlertidig lov om arbeidstvister ved A/S Vinmonopolet og samlagene,

Tema: Arbeiderforhold m. v. (Storting 1935)

Publikasjoner tilhørende saken: Kongelige Proposisjoner og Meddelelser

[ot. prp. nr. 10](#)

Publikasjoner tilhørende saken: Innstillinger og Beslutninger

[innst. O. X](#)

[besl. O. nr. 34](#)

Publikasjoner tilhørende saken: Stortingstidende

[O.tid. 255—60](#)

[L.tid. 61](#)

[sanksjon O.tid. 335](#)

[lov av 29. mars 1935, lovheftet side 34.](#)

Stortinget

Stortinget

Bilenummer av 11

Last ned publikasjonen

PUBLIKASJONEN TILHØRER SAK(ER):

Om forandring i lov om arbeidstvister av 5. mai 1927,

Socialdepartementet.

Ot. prp. nr. 10. (1935)

Om forandringer i lov om arbeidstvister av 5 mai 1927.

Socialdepartementets innstilling av 1 februar 1935, som er bifalt ved kongelig resolusjon av samme dag.

(Foredratt av statsråd Trygve Utheim.)

I brev til departementet av 22 januar 1935 har Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon henstilt at det blir fremsatt kongelig proposisjon om å opheve de nu gjeldende avstemningsregler i arbeidstvistloven, under henvisning til at Landsorganisasjonen har lagt frem et forslag til hovedavtale med Norsk Arbeidsgiverforening, hvor det er tatt inn regler om avstemning over tariff-forslag. De avstemningsregler som Landsorganisasjonen henstiller å opheve, blev innført i arbeidstvistloven ved endringslov av 26 juni 1934 sammen med andre forandringer i lovens møglingskapitel. Lovens avstem-

kvalifisert flertall som stiger eftersom deltagelsen faller. Avstemningsreglene blev tatt inn som en ny § 36 a i arbeidstvistloven. En del av reglene i denne paragraf er dog ikke nye, men fantes tidligere i § 35 i loven. Til grunn for loven ligger Ot. prp. nr. 31 for 1934, jfr. Innst. O. VI og Ot. fh. s. 282—338 og 538—51 og Lt.fh. s. 118—23. Proposisjonen bygde på en enstemmig innstilling fra Forcningslov-kommisjonen, hvor både Norsk Arbeidsgiverforenings direktør og formannen i Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon som medlemmer av kommisjonen hadde vært med på innstil-

Statsmaktene

Stortinget

Begrens søket

Kategori

Offisiell (3299)

Ikke offisiell (64)

Dokumenttype

NOU, Utredninger (1120)

Regjeringsdok. (1080)

Stortingsdok. (965)

Domsstolsdok. (5)

Register (428)

Dagbok, memoarer (0)

Andre (39)

Stortingsforhandlinger

Del 1: Forslag til statsbudsjett (314)

Del 2: Andre forslag til Stortinget (279)

Del 3: Meldinger til Stortinget (318)

Del 4: Odelstingsproposisjoner og -meldinger (212)

Del 5: Dokumenter (151)

Del 6: Innstillinger (279)

Del 7: Forhandlinger, Storting (273)

Del 8: Forhandlinger, Odelsting og Lagting (124)

Del 9: Årsregister og taleregister (119)

Stortingstidende (49)

Digitale dokumenter fra regjering, storting og domstolene

Foto: Stortinget

Om materialet

"Statsmaktene" er digitale dokumenter fra regjering, storting og domstolene. Til sammen representerer dette en unik kilde til det politiske Norge. [Les mer](#)

Søk og navigasjon

Alt materialet er søkbart og strukturert ved hjelp av navigatorene. [Les mer](#)

Mer om statsmaktene

Det tre statsmaktene har unik makt og funksjoner. Her kan du finne ut mer om saksgangen i det politiske system. [Les mer](#)

Dokumenttypene

Dette nettstedet inneholder mange forskjellige dokumenttyper. Det kan være nødvendig å vite mer om disse. [Les mer](#)

Stortingets digitale løsning

Stortinget har valgt å strukturere stortingsforhandlingene etter hovedregistrene, mens Nasjonalbiblioteket bruker navigatorene og søk i fulltekst. De to løsningene utfyller hverandre. [Gå til Stortingets portal](#)

Statsmaktene ≡ Politikk fargefjernsyn

Begrens søket 166 resultater

Kategori

- Offisiell (165)
- Ikke offisiell (1)

Dokumenttype

- NOU, Utredninger (14)
- Regjeringsdok. (85)
- Stortingsdok. (57)
- Domsstolsdok. (0)
- Register (40)
- Dagbok, memoarer (0)
- Andre (0)

Stortingsforhandlinger

- Del 1: Forslag til statsbudsjett (28)
- Del 2: Andre forslag til Stortinget (10)
- Del 3: Meldinger til Stortinget (44)
- Del 4: Odelstingsproposisjoner og -meldinger (3)
- Del 5: Dokumenter (6)
- Del 6: Innstillinger (10)
- Del 7: Forhandlinger, Storting (37)
- Del 8: Forhandlinger, Odelsting og Lagting (0)
- Del 9: Årsregister og taleregister (0)

Tidsskrift
Stortingsforhandlinger. 1970-71 2
 - tilgang for alle
 Publisert: 1970
 Språk: Flerspråklig
 Norsk (Nynorsk)
 Norsk (Bokmål)

Tidsskrift
Stortingsforhandlinger. 1971-72 7b
 - tilgang for alle
 Publisert: 1971
 Språk: Flerspråklig
 Norsk (Nynorsk)
 Norsk (Bokmål)

Bøker
Rapporten om massemedier : utredning i en undersøkelse satt i gang ved kongelig resolusjon av 22. september 1972
 - tilgang for alle
 Publisert: Oslo : Universitetsforlaget, 1982
 Språk: Norsk (Bokmål)

Tidsskrift
Stortingsforhandlinger. 1971-72 6a
 - tilgang for alle
 Publisert: 1971
 Språk: Flerspråklig
 Norsk (Nynorsk)
 Norsk (Bokmål)

Statsmaktene ≡ Politikk fargefjernsyn

Side 1 / 1295

inær ferde] x Sek

"einar forde"   6 / 21

S A K N R. 2.
 Innstilling frå kyrkje- og undervisnings-
 nemnda om prøvesendingar med fargefjern-
 syn (innst. S. nr. 33, jfr. St. prp. nr. 170 for
 1970–71).

Einar Forde (ordfører for saka): Innføring
 av fargefjernsyn er ei reform mange går tvil-
 ande til. Denne forbetringa av vårt viktigaste
 massemedium blir møtt med stor skepsis. Far-
 gefjernsynet har overraskande få entusiastiske
 tilhengarar.

Arsakene til dette er mange. Den viktigaste
 skepsisen knytter seg til økonomiske argument:
 Bør vi ha råd til dette? Kan nå dette vere nød-
 vendig? Fargefjernsynet har dei siste åra spela
 ei rolle i den politiske debatten som eksempel
 på kostbare og unyttige leiketøy som blir tvin-
 ga på oss av profittthungrige kapitalistar, eit
 eksempel på at vi ikkje har styring over va-
 reproduksjonen og investerer i produkt som
 ingen av oss har særleg behov for.

Når eg i dag vil tilrå Stortinget å vedta inn-
 føring av prøvesendingar med fargefjernsyn,
 gjer eg det ut frå ei overtyding om at det meste
 av denne argumentasjonen er overdriven og
 nokså verdiløst. Til meir ein arbeider med
 dette spørsmålet, til færre reelle argument er
 det mogleg å finne for at ein nok ein gong skal
 vente med denne reforma. Mykje av motstan-
 den mot fargefjernsyn er av psykologisk art.
 Fargefjernsynet får nokså ufortent status som
 symbol på vondskapen og irrasjonaliteten i
 vårt økonomiske system. Den typen radikalisme
 som ser det som eit hovudmål å stanse far-
 gefjernsynet, er i stor grad ein nokså verdi-
 løst radikalisme omtrent av same gehalt som
 den som ligg i yttringa: Eg er mot prestar, men
 for kvinnelege prestar. Motstanden har også
 sterke innslag av puritanisme: Me får finne
 oss i at synda er komen til jorda, men me vil
 ikkje ha ho i fargar.

Det må difor vere rett å slå fast at farge-

Stortinget vs Nasjonalbiblioteket

- ⊕ Registersøk – bedre presisjon
- ⊕ Sakssiden – alle publikasjonene i en sak
  - Ikke fulltekstsøk
  - Ikke søk i Pdf-dokumentet

- ⊕ Fulltekstsøk
- ⊕ Søk i Pdf-dokumentet
  - Søkeresultat er lite brukervennlig
  - Mangler oversikt over hele saken

Videreutvikling

- Talerregister – på stortinget.no i 2016
Register til debattene i Stortinget 1857-1997. Oppslag på navn/søk i fulltekst i talerregisteret.

Taler:

Fra og med sesjon   Til og med sesjon

Søk etter sak i talerregister:

Treffliste:

Førde, Einar: [Prøvesendingar](#) med fargefjernsyn: [1696](#), [1707](#)

- Eldre utredninger: Innstillinger og betenkninger???
Digitalisering diskuteres.

Lenker

- Stortinget:
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/>
- Nasjonalbiblioteket:
<http://www.nb.no/statsmaktene/search.statsmaktene?lang=no>

**Riksdagsbibliotekets digitalisering,
i dag och i morgon**
Riksdagsbiblioteket / Lotta Åberg Brorson
Nordisk juridisk bibliotekmøte 2015

SVERIGES
RIKSDAG

**Riksdagsbibliotekets digitalisering,
idag och imorgon**

Vad och varför?

Nuläget

Framtiden

SVERIGES
RIKSDAG

Vad och varför?

Målet är att 2018 ska allt riksdagstryck vara digitaliserat (och tillgängligt)

Från 1521 till dags dato tillgängligt via webbplatsen

Det handlar om att tillgängliggöra riksdagstrycket

SVERIGES
RIKSDAG

Nuläget, vad har gjorts?

Ständsriksdagens protokollen 1617-1866 ca 900.000 sidor

Enkammartiden 1971-1989/90 ca 950.000 sidor

Framgångsrik kontroll!

Vad gör vi idag?

Omfattande genomgång av tvåkammartidens tryck 1867-1970

Förbereda packningen med allt vad det innebär...

Enhetlig namngivning av alla filer

Framtiden?

Tillgängliggöras via webben – samarbete med informationsenheten

Lagring – samarbete med IT-enheten

Förstudie gällande samverkan mellan flera enheter

Kontrollarbete

Vad betyder det för oss?

Behovet av kompetensen att kunna hitta bland det tryckta riksdagstrycket tror inte vi kommer att minska, snarare tvärtom

Erfarenheten vid biblioteket har visat att efterfrågan ökar markant för material som digitaliseras och är sökbart via internet. Har väl forskarna hittat digitaliserat material från biblioteket ökar också intresset för bibliotekets samlingar i stort.

(Expertgruppen för digitalisering, Minnesanteckningar 4 oktober 2012)

Danmark | Finland | Island | Norge | Sverige

Landrapportene for 2015 er utformet på bakgrunn av følgende tematiske innhold:

Læringsmiljø

- bibliotekets ansvar og strategi for utvikling av dette
- hvilke tiltak har biblioteket satt i verk for å støtte studentene i deres læringssituasjon?
- hvordan samarbeider biblioteket med fakultetet og andre avdelinger på universitetet for å bidra til god studiekvalitet?

Forskerstøtte

- hvilke tjenester tilbyr biblioteket som er spesielt rettet mot juridiske forskeres behov
- hvilke bibliotektenester har vist seg særlig nyttige for juridiske forskere?
- hvordan arbeider biblioteket for å få kunnskap om forskernes behov?

Undervisning i kildesøk

- er bibliotekets undervisning integrert i rettsstudiet?
- i så fall på hvilken måte?
- er nytten av bibliotekets undervisning evaluert?

Samlingsutvikling

- Finnes det policydokumenter som sier noe om materialet skal kjøpes inn trykt og/eller elektronisk?
- Hvordan synliggjøres de elektroniske ressursene?
- Hvilken tilbakemelding gir forskere og studenter på bruk av e-bøker?

Open access

- hvordan implementeres dette på de juridiske fakultetene?
- hvilken OA-policy har institusjonen?
- hvilken rolle har de juridiske bibliotekene i implementeringen av denne?
- hvilket samarbeid er det med andre avdelinger på institusjonen om dette arbeidet?

LANDRAPPORT FRA DANMARK

Nordisk Juridisk bibliotekmøde 2015

Rapporten er baseret på input fra Universitetsbibliotekerne i København (KU) og Aarhus (AU).

Bidragydere:

Bo Søgaard Jensen, KU Marianne Tind, AU

Henrik Tvermoes, AU (Ansvarlig for den samlede fremstilling)

Læringsmiljø

KU:

Det Juridiske Fakultetsbibliotek ønsker at tilbyde et studiemiljø som understøtter kravene, fx til gruppearbejde, i de gældende studieordninger, og samtidig fremstår som attraktive lokaler at opholde sig i. Udvikling, drift og vedligeholdelse af det fysiske læringsmiljø sker i samarbejde med fakultetet.

I februar 2015 flyttede studieinformation og – vejledning ind i bibliotekets lokaler, hvilket har øget bibliotekets aktualitet i de studerendes hverdag, og aktualiteten understreges også af, at biblioteket som noget nyt modtager specialer på alle ugens dage. Der er i løbet af de første 6 måneder indleveret 200 specialer. Biblioteket er endvidere – foreløbig i beskedent omfang – med i udviklingen af det digitale læringsmiljø: læringsplatformen Absalon, hvor kommunikationen om faglige emner finder sted.

Biblioteket samarbejder – gennem KUBIS – med de øvrige KB/KU biblioteker om at tilbyde åbne kurser i fx litteratursøgning, referencehåndtering og der er etableret rådgivningstjenester indenfor ophavsret og open access. Det nyeste tiltag er etableringen af et Specialecenter, specielt indrettet til specialeskrivere: faste arbejdspladser med aflåselige skabe, tekøkken og frokoststue/konferencerum.

Udviklingen af studiemiljøet er dog i disse år lidt på standby. Det skyldes fakultetets kommende flytning til Sønder Campus, Amager, hvor der vil være helt nye og spændende rammer for de studerende og fakultetets ansatte. Indflytning er planlagt til primo 2017.

Flytningen til Amager betyder i øvrigt en revurdering af den eksisterende reference-/håndbogssamling med henblik på at opbygge en ny og mere overskuelig samling.

Desuden gennemgås eksisterende (ældre) samlinger med henblik på kassation af dubletter og materiale, der (nu) foreligger i e-form.

AU:

Aarhus: Siden 2010 har der på Aarhus Universitet været gang i en fusionsproces. Tidligere selvstændige institutioner som Handelshøjskolen i Aarhus, Handels- og Ingeniørhøjskolen i Herning samt Danmarks Pædagogiske Universitet er nu en del af Aarhus Universitet. De faglige miljøer er på nuværende tidspunkt integreret, således er alle ansatte på Juridisk Institut i dag samlet samme sted fysisk. På biblioteksområdet har udviklingen betydet etablering af AU Library – en samlet betegnelse for alle biblioteker ved Aarhus

Universitet. Læs mere omkring processen her: [Rapport – Aarhus University Library](#)

Tanker omkring udvikling af læringsmiljøer har været centrale i processen. Begrebet Learning Commons, forstået som åbne, fleksible og brugerfokuserede rum der med informationskompetente medarbejdere er med til at facilitere universitetets læringsmiljø og de studerendes læreprocesser, har vundet indpas. Juridisk Fakultetsbibliotek er tilgængeligt 24/7 og faciliteter som Læsepladser, køkkenfaciliteter, skabe samt gruppearbejdspladser er tilgængelige. Interaktive skærme er et stort hit i forbindelse med gruppearbejde og kunst i forskellige former sætter sit tydelige præg på miljøet. Det samme gør møbler, hvor man kan tage en time-out. Brugerrettede Interviewundersøgelser er gennemført med konkrete output i form af brugerønsker og kommentarer til den nuværende indretning.

Forskerstøtte

Begge biblioteker bistår fakultetets forskere med:

- Forskningsregistrering/validering i CURIS (forskningsregistreringssystem m.v.). I 2014 er ca. 500 publikationer valideret på KU. For Aarhus er tallet 210.
- Personlig vejledning i brugen af bibliotekets informationsressourcer.
- Research, referencehåndtering, bestilling af bøger/artikler m.v.
- Udarbejdelse af bibliografier.

Desuden er biblioteket på AU involveret i:

- Copyright. I samarbejde med Juridisk Institut arbejder biblioteket løbende på at udbrede kendskabet til reglerne for Copyright, bl.a. i forhold til pensumlitteratur.

- Urkund (plagieringscheck). Medarbejdere på biblioteket er involveret i driften af Urkund, hvilket giver en god dialog med forskerne, som i nogle tilfælde er tilknyttet Juridisk Institut.

I Aarhus har vi oplevet, at tiden siden 2008 har stået i forandringens tegn. Fra tidligere at have haft karakter af udpræget forskningsbibliotek – med fokus på at servicere forskere, er biblioteket i dag offentligt tilgængeligt og specielt de studerende fylder rigtig meget i vores hverdag. I forhold til forskerne har det betydet, at mange ikke længere har følt, at de kunne bruge biblioteket til noget – bøgerne var der jo aldrig, når de skulle bruge dem. Det sidste års tid har vi derfor arbejdet intensivt på at komme tilbage til rødderne – det vil sige at få genskabt de gode relationer til forskerne og få dem til at indgå i samarbejder med os f.eks. omkring undervisning. Et vigtigt mål i.f.t. forskerne er således at være synlige. Heldigvis oplever vi en stadig tættere dialog, så der er noget at bygge på.

Undervisning i juridisk informationssøgning

KU:

Undervisningen i informationssøgning sker i stadig højere grad som en skemalagt del af undervisningen. Der undervises i hold på enkelte fag, fx Studieteknik og læringsproces og retshistorie, men også som en del af forberedelsen til udarbejdelse af bachelorrapporten. Undervisningen bliver således en naturlig del af studieforløbet. Der er i 2014 gennemført 30 kurser /forelæsninger med 1390 deltagere.

Specialeskrivere får tilbudt individuel vejledning med udgangspunkt i deres specialeemne, og der er desuden mulighed for ”crash courses” i enkelte databaser samt referencehåndtering.

Undervisningen evalueres ikke selvstændigt, men fakultetet afholder møder med repræsentanter fra alle hold 2 x årligt, hvor undervisningens kvalitet drøftes. Her bliver biblioteket også vurderet.

I 2015 er det aftalt, at der som et projekt, skal udvikles tre webinars i informationssøgning. Et rettet mod studerende på bachelordelen og to rettet mod specialeskrivere (informationssøgning / referencehåndtering).

Ved siden af den egentlige undervisning er det også muligt for de studerende (og andre) at henvende sig i bibliotekets informationsskranke med spørgsmål om brug af bibliotekets ressourcer m.v. I 2014 blev der besvaret 5019 faglige henvendelser.

AU:

Behovet for undervisning i informationssøgning er usvækket og biblioteket har gennem flere år øget antallet af udbudte kurser.

Tidligere blev der primært udbudt kurser til specialeskrivende og Ph.d.'er, men vi udbyder nu også målrettede kurser i juridisk informationssøgning på 1. og 5. semester, samt på vores HA.Jur-uddannelse i forbindelse med deres bachelorprojekt. Som noget nyt i 2015, udbyder vi 4-7 kurser specifikt målrettet bachelorskrivende på jurauddannelsen. Forløbet omkring den juridiske bacheloropgave på AU er ret intenst. De studerende har 9 emner de kan vælge imellem. Disse bliver offentliggjort 31. juli, så har de studerende 1 uge til at vælge emne, og selve opgaven skal afleveres d. 15. september. I år udbyder bibliotek informationssøgningskurser i forbindelse med denne bachelor-opgave, målrettet de 9 emner som der kan vælges imellem. Kurserne afvikles i tæt samarbejde mellem studielederen på Juridisk Institut og kontaktbibliotekarerne. Evalueringer af kurserne gør, at vi løbende kan tilpasse dem brugernes behov.

Som en del af et nationalt DEFF-projekt (Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek) under titlen: E-læring, informationskompetencer og biblioteksservice – hvordan kan det digitale bibliotek bidrage til employability? deltager AUL i efteråret i undervisningen i faget Statsforfatningsret på 1. semester, hvor vi vil gennemføre årgangforelæsninger med 400 studerende, holdundervisning på 12 hold, samt være tilstede på blackboard med forskellige e-læringsobjekter, videoer mv.

2 gange årligt deltager vi i kurser for nye Ph.d. studerende. Kurserne udbydes via et nationalt jura-ph.d.-netværk og har deltagere fra hele landet. Kurserne er af 2½ dags varighed, og biblioteket er tilstede og underviser i ca. 10 timer, med alt fra kildekritik, referencehåndteringsværktøjer, til søgestrategier, søgestrengte, og gennemgang af danske, nordiske og internationale kilder. Disse Ph.d. kurser giver ECTS-point.

Samlingsudvikling

KU:

Det er en del af den samlede KUBIS strategi, at der i stadig højere grad skal satses på materialer i digital form. For tidsskrifternes vedkommende er det længe gået i den retning, men for bøgernes vedkommende er det først inden for de sidste 3-4 år, der virkelig er sket en udvikling. Udenlandske bøger (her især engelsksprogede) bliver i stadig højere grad indkøbt som e-bøger, hvorimod den danske/nordiske litteratur halter bagefter på grund af forlagernes forretningsmodeller, der ikke tilgodeser bibliotekernes behov.

Brugerne har, efter en lidt tøvende start, taget godt imod e-bøgerne. Især da det blev meldt ud, at der, hvis man ønskede det, også ville blive indkøbt et fysisk eksemplar. Et tilbud, der kun sjældent er blevet benyttet.

E-ressourcerne synliggøres via LibGuides samt ved brug af skilte og QR-koder i det fysiske miljø.

Udviklingen af samlingerne er i øvrigt stærkt påvirket af de stadig stigende priser på e-ressourcerne. Især "sluger" produkterne fra KarnovGroup en stadig større del af materialebudgettet.

AU:

Tendensen på mange fagområder bevæger sig mod mere elektronisk materiale, både e-bøger og elektroniske tidsskrifter – altså øget digitalisering. På AU Library har vi en overordnet bibliotekspolitik om at købe mere materiale elektronisk og i det omfang det giver mening, gør vi det også på det juridiske område. Vi skelner til øget tilgængelighed for de studerende og vores forskere, men også til at e-materialer ikke bliver væk. Samtidig skelner vi til prisen og udbyderen. Ikke alle forlag har lige gode licensbetingelser på deres e-bøger. Og nogle er uforholdsmæssigt dyre i forhold til den trykte bog. Vi har i biblioteket opstillet alt pensumlitteratur på en præsenshylde som studerende kan kopiere. Specielt med pensumlitteratur, køber vi altid en e-bog som eksemplar nr. 2, hvis det er muligt.

På de danske udgivelser er det pt ikke muligt at købe e-bøger. Vores 2 store danske udgivere af juridisk litteratur (Karnov og DJØF), udbyder ikke e-bøger på en måde som er muligt for biblioteker at købe.

I sommeren 2014 havde vi et stort projekt på den juridiske del af AU Library hvor vi, efter ønske fra de studerende, gerne ville lave flere læsepladser. Vi kikkede derfor på vores magasinplads, fordi vi nødvendigvis måtte flytte nogle bøger fra samlingen til arkiv, hvortil de studerende ikke har adgang.

Vi lavede en grundig oprydning på div magasiner (hvilket indebærer at vi kasserede "Samlingen af Domstolsafgørelser" på dansk, tysk og engelsk (vi har den stadig på fransk!)), kunne vi magasinere ca 100 hyldemeter, og skabe 12 nye læsepladser. Vi havde forskellige overvejelser om hvilke kriterier vi skulle bruge for at finde magasin-emner, men endte med at kunne fjerne en lang række ældre udgaver og ikke anvendte årbøger og lign, hvilket i denne omgang var tilstrækkeligt. I den forbindelse opsigede vi også nogle titler, som vi havde onlineadgang til via LexisNexis og Westlaw. Det er aldrig populært, at forskerne får adgang til færre materialer, end de har haft tidligere, og derfor har vi givet de ansatte på Juridisk Institut mulighed for at få adgang til bibliotekets arkiv

med nøglekort. 3-4 ansatte har bedt om at få adgang, men de har endnu ikke brugt adgangen.

Vi har desuden gennem det sidste år analyseret brugen af vores løbsbladsværker/opdateringsværker, og har i den forbindelse opsagt ca 10 værker, og købt adgang til dem elektronisk i stedet for. Desuden har vi kasseret yderligere ca 25 titler, der var opsagt for år tilbage men stadig stod i samlingen. Det har også være med til at skaffe frigøre hyldemeter.

Open access

Københavns Universitet har vedtaget en open access strategi, hvor OA støttes og foretrækkes, men hvor forskerne stadig har frihed til at vælge en publiceringsform uden OA, hvis det ønskes. Denne strategi bliver følgelig også fakultetets / KUBIS´.

I det omfang, hvor fakultetets forskere vælger OA-publicering, vil det bl.a. ske ved en indlejring i CURIS, og her har biblioteket en central rolle som konsulenter på CURIS.

KUBIS har netop påbegyndt et OA-projekt, der skal understøtte den overordnede OA-strategi. Det Juridiske Fakultetsbibliotek har pt. ingen direkte "aktier" i dette projekt, men fakultets forskere kan trække på vejledning / rådgivning om OA-publicering.

Aarhus Universitet har også en formuleret [OA- strategi](#).

Denne følges op af et projekt, som i første omgang kører til 1/7. Her er fokus på at skabe synlighed omkring bruges af OA. Konkret har biblioteket rådgivet forskergrupper om etablering af nye tidsskrifter, som efter forskernes ønske skulle være OA- tilgængelige. På Juridisk Fakultetsbibliotek, har vi snakket med flere ansatte, der skriver ph.d om muligheden for at lægge afhandlingen op som OA. Det kan lade sig gøre, idet vi via samarbejde med Statsbiblioteket har licens til et Open Monograph System. Vi har primært haft fokus på vore udenlandske ph.d'ere, idet vi vurderer, at de har sværest ved at få deres afhandlinger udgivet på danske forlag. Men generelt er tendensen, at forlagene er blevet mere kritiske omkring hvad de vil udgive. Her er OA en mulighed for at skabe synlighed omkring forskningsresultater – og det vil vi gerne kommunikere.

LANDRAPPORT FRA FINLAND

Nordisk Juridisk bibliotekmøte 2015

Rapporten är sammanställd av förste informationsspecialist Erika Bergström, Riksdagsbiblioteket, Helsingfors.

Följande bibliotek har bidragit till rapporten genom att svara på de utsända frågorna:

[Helsingfors universitets bibliotek](#), [Huvudbiblioteket](#) i Kajsa-huset, enheten för juridik

förste informationsspecialist Miia Willman

- Juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet är såsom en del av ett mångvetenskapligt europeiskt toppuniversitet landets ledande juridiska utbildningsenhet. Undervisning erbjuds på svenska och finska och dessutom har fakulteten ett engelskspråkigt utbildnings-program. Juridiska fakultetens samlingar och resurser finns i Helsingfors universitets huvudbibliotek i Kajsa-huset.

[Lapplands högskolebibliotek](#)

(Lapin korkeakoulukirjasto, [Lapland University Consortium Library](#))

informatiker Mirja Raivio

- Vid Laplands universitet erbjuds juridisk undervisning vid rättsvetenskapliga fakulteten. På grund av den nationella utbildningsuppgiften utövas juridisk forskning på alla centrala rättsområden som offentlig rätt, privaträtt samt straff- och processrätt. Forskningen har särskilda tyngpunktsområden som t.ex. nordliga områdets specialfrågor och turismens juridiska frågor. Den juridiska undervisningen sker på finska och universitetet har ett utbildningsprogram på engelska. Laplands högskolebibliotek är ett gemensamt bibliotek för områdets högskolor. I biblioteket samlingar finns juridiskt material och resurser för juridiska fakultetens behov.

[Biblioteket Tritonia](#)

Informatiker Katri Rintamäki

- Juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet ordnar juridisk utbildning i Vasa på finska och svenska. Vasa universitet erbjuder utbildning i handelsrätt och offentlig rätt på finska. Doktorandutbildning i offentlig rätt kan utföras även på engelska på

Doctoral Programme in Administrative Sciences. Svenska handelshögskolan (Hanken) erbjuder utbildning i handelsrätt också vid sin enhet i Vasa. Tritonia betjänar forskning, utbildning och studier vid Vasa universitet, Vasa yrkeshögskola, Yrkeshögskolan Novia, Åbo Akademis enheter i Vasa och Jakobstad, Svenska handelshögskolans Vasaenhet samt Centria yrkeshögskolas enhet i Jakobstad.

[Åbo Akademis bibliotek](#)

Bibliotekarie Disa Svenskberg

- Åbo Akademis rättsvetenskapliga utbildning genomförs inom fakulteten för samhälls-vetenskaper och ekonomi. Biblioteksverksamheten och informationsutbildningen handhas som för hela universitetet. Undervisningen är till största delen på svenska. Rättsvetenskapen har sedan hösten 2014 ingen egen bibliotekarie, utan verksamheten sköts av den samhällsvetenskapliga campusbibliotekarien.

[Calonia](#), Åbo Universitets juridiska bibliotek (Calonia, Turun yliopiston oikeustieteellinen kirjasto)

Bibliotekarie Johanna Viitanen

- Juridiska fakulteten vid Åbo universitet är ett modern forsknings- och undervisnings-samfund. Juridisk undervisning ges i huvudsak på finska och universitetet har utbildnings-program på engelska. Biblioteket Calonia betjänar juridiska fakultetens forskare, lärare och studeranden, liksom även andra som är intresserade av bibliotekets samlingar och resurser.

[Östra Finlands universitetsbibliotek \(Itä-Suomen yliopiston kirjasto\)](#)

Informatiker Tapani Toivanen

- Östra Finlands universitet grundades år 2010. Juridiska institutionen erbjuder samhälls-inriktad juridisk utbildning. Östra Finlands universitetsbibliotek betjänar hela universitetet och har en informatiker som är specialiserad på juridiska källor.

[Riksdagsbiblioteket i Helsingfors](#)

förste informationsspecialist Erika Bergström

- Riksdagsbiblioteket är öppet för allmänheten. Biblioteket betjänar riksdagen men står till tjänst för alla som vill ha information om riksdagen, rättssystemet eller samhället. Riksdagsbiblioteket hör till riksdagens kansli och fungerar som ett centralarkiv för riksdagen och ett offentligt centralbibliotek för juridisk kunskap, samhällskunskap och riksdagskunskap.

Nedan följer ett sammandrag av universitetsbibliotekens svar på de givna frågorna. Riksdags-biblioteket kommenterar frågorna i den mån frågorna är relevanta för bibliotekets verksamhet.

Inlärningsmiljö

Ansvar och strategi

Vem som har ansvaret för att utveckla inlärningsmiljöer varierar mellan de olika universiteten. Åbo universitetsbibliotek utvecklar fysiska och virtuella inlärningsmiljöer i samarbete med universitets andra enheter. Åbo Åkademis bibliotek har inte ansvar för den fysiska lärandemiljön utan använder de möjligheter som finns för all annan undervisning inom universitetet. Däremot samarbetar biblioteken allt mer med ämnen inom ramen för användarutbildning. Enligt Åbo Akademis nya strategi kommer informationssökningskurserna att vara obligatoriska för alla ämnen från och med hösten 2015.

I Östra Finlands universitetsbibliotek utvecklas framför allt virtuella inlärningsmiljöer. Bibliotekets egna webbsidor har förnyats under våren 2015. Bibliotekets webbkurser verkställs på Moodle-plattformen som universitetet understöder, men det finns intresse att prova även andra avgiftsfria plattformar. Våren 2015 pågår ett video-projekt med målet att främja användningen av instruktionsvideon (tutorials) på bibliotekets kurser och webbsidor.

Enligt Tritonias [strategi för 2014-2016](#) är Tritonias vision följande: "Tritonia förmedlar sakkunskap i en internationell verksamhetsmiljö och ger högklassig informationsservice och pedagogiskt stöd åt högskolornas personal och studerande. Tritonias bibliotekstjänster och aktuella resurser främjar utbildnings- och forskningsprocesserna vid ramorganisationerna. Tritonia har mångsidiga, trivsamma och lugna utrymmen, där information och stöd är lätt tillgängliga. Tritonia utgör en mötesplats för vetenskap och kultur."

Stöd till studeranden

I det konkreta stödet till studeranden betonades nåbarhet och användbarhet i flera av svaren. De fysiska utrymmenas variation (grupprum, tysta arbetsutrymmen, tillgänglighet för rörelsehindrade etc.), öppettider och utrustning för informationssökning ansågs viktiga. Laplands universitets "tentamen-akvarium" där studerandena kan avlägga tentamen elektroniskt finns i bibliotekets utrymmen.

Informationssökningskurser erbjuds vid alla de tillfrågade universitetsbiblioteken. Typiskt erbjuds studerandena informationssökningskurser i början av studierna och i samband med att de fördjupade studierna inleds.

Enligt svaren erbjuder Östra Finlands universitetsbibliotek och Tritonia studenterna möjlighet att boka tid för en personlig handledning i informationssökning.

Alla bibliotek erbjuder stöd och handledning enligt behov i sina kundtjänster.

Riksdagsbiblioteket erbjuder rådgivning, informationstjänst, personlig handledning i informationshantering och utbildningar i informationssökning för alla sina kunder, också för studeranden. Riksdagsbibliotekets utrymmen, som bl.a. inkluderar en läsesal på 70 platser, och apparatur (bl.a. mikrofilmläsare och bokskanner) kan också användas av alla kunder.

Samarbetet med universiteten

Alla universitetsbibliotek samarbetar med sin moderorganisation. Samarbetsformerna varierar något.

Calonia samarbetar med enheten för utveckling av inläring. På Tritonia har man samarbetat med Vasa universitet för att den erbjudna informationssökningsutbildningen möjligast bra skulle motsvara läroämnenas behov. Feed-back från de olika utbildningarna och kurserna samlas alltid in och behandlas vid utbildningsplaneringsmöten varje halvår.

Åbo Akademi's bibliotek samarbetar med de olika forskningsämnena då det gäller användar-utbildningen. Bibliotekarien deltar i rättsvetenskapernas planeringsmöte för undervisningens årsklocka. En naturlig dialog mellan fakulteten och bibliotekarien pågår kontinuerligt.

Östra Finlands universitetsbibliotek strävar till en regelbunden kontakt med fakulteterna och de olika läroämnen t.ex. då det gäller anskaffning böcker och andra resurser. Dekanerna och de olika läroämnenas representanter bjuds in till bibliotekets tillställningar. En informationsspecialist för varje läroämne har utnämnts vid biblioteket. Informationsspecialisten för juridik håller kontakt med personalen på fakulteten och erbjuder t.ex. handledning i användning av nya databaser. Under våren och sommaren kommer det att planeras servicepaket genom vilka biblioteket kan marknadsföras mer effektivt till fakulteterna och de olika forskningsämnena. Bibliotekets representanter deltar aktivt i olika organ och projekt som omfattar inläringens kvalitet.

Forskarstöd

Tjänster till forskare i juridik

Från de givna svaren framgick att man vid universitetsbiblioteken inte utvecklat specifika serviceformer enbart för forskare i juridik. I stället strävar man till att utveckla de existerande tjänsterna så att de möjligast bra motsvarar de juridiska forskarnas behov. Tjänster som lyfts fram i svaren är informationshanteringsutbildningar, personliga handledningar i informationssökning, stöd för publicering av vetenskapligt material, olika web-guider med informationskällor (ofta gjorda med LibGuides -programmet), specialdatabaser, webbaserade verktyg för hantering av referenser (RefWorks), stöd för utvärdering av forskningens konsekvensbedömning och bibliometriska analyser.

Helsingfors universitetsbibliotek har definierat mål för sina forskartjänster. Tjänsterna för forskarna skall bland annat främja öppen forskning samt synliggöra den gjorda forskningen och kompetensbedömningen av forskningens resultat. Informationshanteringsutbildningen skraddar-sys att motsvara de juridiska forskarnas behov optimalt.

Åbo Akademis bibliotek och Östra Finlands universitetsbibliotek har sammanställt egna forskarsidor på webben där alla tjänster för forskare presenteras. Vid Östra Finlands universitetsbibliotek har utveckling bibliotekets forskningstjänster valts till en strategisk tyngdpunkt och verksamhetsåtgärd. De tidigare nämnda servicepaketen är ett steg i riktning att förbättra forskartjänsterna.

Tritonia skaffar juridiskt material (litteratur och databaser) enligt förslag från personal och studeranden på handelsrätt och offentlig rätt vid Vasa universitet, Hanken och Helsingfors universitets juristutbildning i Vasa. Tritonia lyfter i sitt svar också fram sin status som EU-depå-bibliotek och därigenom den informationservice och handledning som ges i EU-dokument och -källor.

Riksdagsbiblioteket har en forskarsal med 10 platser som delas ut till forskare. Platserna måste sökas och beviljas för sex månader åt gången. Platserna ges till forskare som använder Riksdagsbibliotekets samlingar och material från riksdagens arkiv. Forskarnas arbete stöds bl.a. genom att erbjuda mer ingående informationstjänst och stöd i anskaffning av material. Forskarna har tillgång till bibliotekets fjärrlån-tjänst som annars enbart betjänar interna kunder (riksdagsledamöter, assistenter och riksdagskansliets personal). Riksdagsbibliotekets informations-tjänst betjänar också lagberedarna i mer komplexa informationssökningar och komparativa utredningar. Också ministeriernas personal kan utnyttja Riksdagsbibliotekets fjärrlån-tjänst.

Nyttigaste tjänsterna

Calonia nämner olika e-tjänster, särskilt referenshanteringsprogrammet RefWorks som de viktigaste tjänsterna för forskarna.

Tritonias forskare lyfter fram de kommersiella juridiska portalerna Edilex och Suomenlaki.com som sina viktigaste inhemska juridiska webbkällor. Även tryckta juridiska tidskrifter ses som centrala källor och Tritonia ansvarar för anskaffningen av de tidskrifter forskarna behöver. Tritonias juridiska forskare har önskat att också ha tillgång till en utländsk juridisk webbtjänst. Som bäst har biblioteket licens till HeinOnline, men diskussioner om att byta ut HeinOnline till Westlaw eller LexisNexis pågår.

Information om forskarnas behov

Calonia samlar information om forskarnas behov genom användarenkäter, feedback per e-post, intervjuer och diskussioner med användare. Också en delegation med forskarmedlem nämns som sätt att samla information. Vid Helsingfors universitet sitter representanter för biblioteket med i fakultetens kommittéer och delegationer där forskarnas tjänster planeras.

Vid Tritonia sker anskaffning av juridiskt material i första hand baserat på undervisnings- och forskarpersonalens anskaffningsförslag. Med några års mellanrum gör Tritonia en omfattande tidskriftsenkät som riktas till de högskolor biblioteket betjänar. Nyförvärv och avskrivningar planeras enligt resultaten i denna enkät.

På Riksdagsbiblioteket samlas information om forskarnas behov in genom användarenkäter, intervjuer och direkt feedback i kundtjänstsituationer. Forskarna utnyttjar fjärrlån-tjänsten ivrigt och speciellt denna service har fått väldigt bra feedback från forskarna.

Undervisning i informationshantering

Integrering av bibliotekets undervisning i juridikstudierna

Större delen av universitetsbiblioteken erbjuder själva undervisning i informationssökning/-hantering. Ofta erbjuds kurserna för studeranden under första hösten och senare i pro gradu skedet av studierna. Kurserna motsvarar i sin omfattning ofta 1 studiepoäng.

Vid Åbo universitet sköter fakultetens egen informatiker undervisningen och biblioteket sam-arbetar med informatikern. Vid Östra Finlands universitetsbibliotek har bibliotekets

representant har hållit presentationer av juridiska databaser i samband forskningsseminarier. Nästa höst kommer nya utländska juridikstuderanden vid Östra Finlands universitet att erbjudas en 2-3 timmars presentation av biblioteket och de juridiska källorna.

Evaluering av undervisningen

Tritonia för statistik över personliga handledningar i informationssökning och frågor ställda till informationstjänsten. De frågor som studerandena upplevt som svåra betonas i undervisningen. För dessa frågor gör man också upp modellsvar och instruktioner som publiceras på Tritonias webbtjänst i LibGuide –format.

Som andra evalueringmetoder nämns användarnas feed-back av undervisningen (Helsingfors universitetsbibliotek), universitetets interna auditering (Östra Finlands Universitetsbibliotek) och fokusgruppundersökningar (Åbo akademis bibliotek).

Riksdagsbiblioteket erbjuder både sina interna och externa kunder utbildning i informations-hantering inom sina ämnesområden. Kurserna ordnas antingen som utbildningar öppna för alla eller för en viss grupp skräddarsydda kurser. Förfrågningar om skräddarsydda kurser fås bl.a. från ministerierna och olika statliga myndigheter. Teman som behandlas på de juridiska kurserna är bland annat inhemska författningskällor, EU:s juridiska material på webben, nordiska rättskällor och sökning av rättspraxis. Feedback samlas in efter varje kurs och följande kurser planeras enligt denna feed-back.

Utveckling av samlingarna

Policy för tryckt vs. elektroniskt

Vid Helsingfors universitetsbibliotek, Calonia och Östra Finlands universitetsbibliotek finns policydokument som styr anskaffning av material.

Calonias nya samlingspolitik från år 2015 definierar principerna för anskaffningen. Vid Helsingfors universitetsbibliotek styrs anskaffningen av juridiskt material av biblioteks samlingspolitik. Denna samlingspolitik revideras som bäst och trenden går mot en ökad mängd elektroniskt material. Det har bl.a. slagits fast att en e-bok får vara maximalt 50 % dyrare än en tryckt bok och att ett exemplar av kursböckerna alltid ska vara elektroniskt. Östra Finlands universitetsbiblioteks samlingsprogram har som utgångspunkt att akademiska tidskrifter, handböcker och uppslagsverk skaffas elektroniskt om möjligt. Också av kurslitteraturen skaffas förutom tryckta exemplar, en elektronisk kopia om möjligt.

Tritonia meddelar i sitt svar att målsättning är att allt mer förskjuta litteraturanskaffningen från tryckt material till elektroniskt. Enligt principer för Tritonias samlingar förvärvas tidskrifter och kursböcker om möjligt i digital form med IP-baserad identifiering för respektive högskolas studerande och lärare.

Även i de universitetsbibliotek som inte har ett uttryckligt policydokument som definierar förhållandet mellan tryckt och elektroniskt material går trenden tydligt mot anskaffning av elektroniskt material. I Laplands universitetsbiblioteks svar konstateras att högklassiga elektroniska informationskällor och systematiska sökinstruktioner stöder kvaliteten av universitetsundervisningen och inlärningsprocessen.

Riksdagsbiblioteket skaffar elektroniskt material i den mån det är möjligt och ändamålsenligt. Då det gäller juridiskt litteratur har Riksdagsbiblioteket tillgång till den juridiska litteratur som finns inkluderad i de finska juridiska webbtjänsterna. Som bäst utreds möjligheterna att skaffa mer av Talentum förlagets e-böcker. Eftersom Riksdagsbiblioteket, i motsats till universitetsbiblioteken, inte har behov av att skaffa många exemplar av kursböcker är behovet av elektroniska böcker inte lika stort. Eftersom Riksdagsbiblioteket är öppet för alla är definiering av användar-licensen även en utmaning. Riksdagsbiblioteket har också tillgång till vissa juridiska och samhällsvetenskapliga databaser som kan användas i riksdagens lokalnät och på bibliotekets kunddatorer.

Synliggörandet av de elektroniska resurserna

I de givna svaren framgår att de elektroniska resurserna ofta synliggörs genom att lyfta fram e-materien i samband med de olika ämnesområdets forskningsguider (LibGuides) på webbplatsen, genom olika marknadsföringskampanjer och genom att göra instruktioner och användarguider för användningen av de elektroniska resurserna.

Östra Finlands universitetsbibliotek har lyft fram synliggörandet av elektroniska material som en central punkt då bibliotekets kurser uppdateras.

Helsingfors universitetsbibliotek synliggör elektroniska resurser genom länkar, reklam och nyhets-bloggar på webbsidan. E-böcker har katalogiserats i biblioteksdatabasen Helka. Böckerna är synliga i e-bokhyllan, Booknavigator, enligt tema. En forskningsguide för användning av e-böcker och e-material har gjorts upp.

Både Helsingfors universitetsbibliotek och Tritonia har fört in sina licensbelagda elektroniska material i respektive högskolas Nelliportal. Nelli (National Electronic Library Interface) är en nationell portal för informationssökning och kan användas både vid universitets- och yrkeshögskolebibliotek samt vid allmänna bibliotek.

Vid Riksdagsbiblioteket listas de elektroniska resurserna på webbsidan. E-böcker katalogiseras i biblioteksdatan Selma. De elektroniska tjänsterna synliggörs också via bibliotekets blog, nyheter och sociala media. Enligt resultaten av bibliotekets användarenkät är de elektroniska resurserna ändå inte särskilt välkända, så vidare marknadsföring är av nöden.

Feed-back från användning av e-böcker

I huvudsak har universitetsbiblioteken fått positiv feedback för sina elektroniska böcker och resurser. Den negativa feedbacken gäller oftast tekniska frågor som t.ex. olika plattformar eller format av e-böcker. I flera av svaren konstateras att studerandena fortfarande helst läser examenslitteratur i tryckt format.

Helsingfors universitetsbibliotek har också fått följande slags feedback för användning av e-böcker:

- Användarna önskar att böckerna är tillgängliga som pdf-dokument.
- Vissa böcker kan användas och skrivas ut endast en sida i taget vilket upplevs problematiskt.
- Det finns inga enhetliga regler för hur man hänvisar till e-böcker vilket leder till en viss villrådighet.
- Önskemål om obegränsat antal samtida användare av e-böcker har framförts.
- Kunderna vill helst ha tillgång till både en tryckt (då boken läses mer ingående) och elektronisk (då man enbart kollar upp en viss fakta) kopia av boken.

Open access

Vid Helsingfors universitet finns en [open access policy](#) på universitetsnivå.

Biblioteket ansvarar för open access publikationsarkivet Helda. På universitetet finns sedan 2015 ett open access -team. Biblioteket har för tillfället en rådgivande roll i arbetet.

Vid Helsingfors universitet har också en forskningsdatapolicy antagits 11.2.2015. I policyn finns principer för insamling, lagring, användning och hantering av universitets forskningsdata.

<http://www.helsinki.fi/kirjasto/sv/hjalp/hantering-av-forskningsdata/forskningsdatapolicy/>

ÅA ingen egen open-access policy. Riktlinjer dras upp nationellt och per högskola. Biblioteket för in open access -publikationer i Nelli-portalen.

Åbo universitet har ingen open access -policy ännu, men en sådan är under arbete. Vid Vasa universitet håller man på att utarbeta en gemensam publiceringspolitik i vilken open access –publicering ingår som en del.

Laplands universitet ansvarar för universitetets publikationsarkiv Lauda, i vilken största delen av materialet publiceras som open access.

Vid Östra Finlands universitetsbibliotek publiceras forskning enligt open access -principer i mån av möjlighet. Universitetsbiblioteket ansvarar för det elektroniska publikationsarkivet UEF Electronic Publications. I anknytning till UEF Electronic Publications -arkivet samarbetar biblioteket med alla universitets publikationsserier. Då det gäller pro gradu -uppsatser samarbetar biblioteket med alla de olika forskningsämnena vid universitetet. Bibliotekschefen är med i ett projekt som utreder möjligheterna att på universitetet få fri tillgång till artiklar skrivna av universitetets forskare men som har publicerats av andra förlag.

Riksdagen eller Riksdagsbiblioteket har ingen explicit open access –policy. Öppenhet var dock varit ett centralt värde i riksdagens och Riksdagsbibliotekets strategier ända sedan början av 2000-talet. Principen om öppenhet har tillämpats i olika former av riksdagens kommunikation som t.ex. i webbtjänster, social media och direkta webbsändningar.

Redan på riksdagens första offentliga webbsidor som öppnades 1995 fanns tillgång till riksdagshandlingar. Riksdagshandlingar och riksdagens publikationer har sedan dess publicerats öppet i nätet i allt högre grad. Riksdagens öppna publicering har sin grund också i förpliktigande lagstiftning som t.ex. offentlighetslagen (lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet 21.5.1999/621), EU:s öppenhetsförordning (Förordning EG nr 1049/2001) och förvaltningslagen (6.6.2003/434).

LANDRAPPORT FRA ISLAND

Nordisk Juridisk bibliotekmøte 2015

Rapporten er basert på tekstbidrag fra følgende bibliotek:

1. Reykjavík University Library
2. National & University Library of Iceland
3. Bifröst Universitetsbibliotek
4. The University of Akureyri Library and Information Services (UAL)

Rapportene fra de ulike bibliotek presenteres ikke i et sammenfattet dokument men vedlegges i nummerert rekkefølge. Tekstutdragene er satt sammen og redigert av Bente Stenhaus, Universitetsbiblioteket i Tromsø.

Reykjavík University Library

Guðrún Tryggvadóttir, director of library and information services

Læringsmiljø

- **bibliotekets ansvar og strategi for utvikling av dette.**

In the strategic plan for the library, for the years 2012-2015, one of five main issues is to actively develop and redesign the library space. The general idea is to create in the library a learning commons where students can benefit from our collections and information services and have access to diverse facilities. The first step was to increase both reading and group work facilities in the library and divide the space into quiet and not so quiet sections. In the next strategic plan a writing center tops the list as it is a much needed addition to the learning commons and our information services.

- **hvilke tiltak har biblioteket satt i verk for å støtte studentene i deres lærings situasjon?**

Information literacy instruction is an important and growing part of library services at Reykjavík University, both open sessions in the library classroom and in collaboration with Schools and individual faculty members. Research assistance desk is open in the library every day where students can drop by and get assistance from librarians with searching and citing sources. Students and faculty can also book appointments with

subject specialists, such as the law librarian. The library offers a chat service on its homepage where all requests are answered promptly.

- **hvordan samarbeider biblioteket med fakultetet og andre avdelinger på universitetet for å bidra til god studiekvalitet?**

Reykjavik University doesn't have a law library but the law librarian is very active and has established good connections with the law faculty. The law librarian has worked closely with the law faculty on several projects designed to improve study quality. As an example she worked with them to translate and adapt the OSCOLA (The Oxford University Standard for Citation Of Legal Authorities) citation rules to Icelandic and make examples of every sort available to students. The usage of OSCOLA is now mandatory at the School of law. The law librarian also worked closely with the School of law to improve and update instructions for BA and ML students working towards their dissertation.

At the start of every semester the library introduces the library to faculty members of all schools. The law librarian then regularly visits departmental meetings where she discusses new things and services of interest to the law faculty. The library also sends regular emails about new materials and a booklist is published once every semester.

Forskerstøtte

- **hvilke tjenester tilbyr biblioteket som er spesielt rettet mot juridiske forskeres behov.**

The law librarian offers law faculty and students a personal service both with searching for materials and working with sources. People can book an appointment or just drop by when they need assistance. The law librarian monitors two active support groups on Facebook, one for the OSCOLA citation rules, another for the Icelandic law database Fons Juris. Access to Fons Juris must be considered an important service provided by the library, and Reykjavik University is the only Icelandic university that offers its law students access to this key database in the field of law on an individual basis.

- **hvilke bibliotekstjenester har vist seg særlig nyttige for juridiske forskere?**

For faculty its practical services like interlibrary loans and book ordering. For students its general research assistance and instruction in the use of bibliographic tools and software. Our off-campus access has also proved very useful to both students and faculty members and is always among the most visited webpages on the RU web.

- **hvordan arbeider biblioteket for å få kunnskap om forskernes behov?**

Information is gathered mostly through meetings and personal relationships. The library has not done anything specific to gather this kind of information but we're now planning a survey among faculty members of all Schools at Reykjavik University to find out more about their research needs and how they'd like to see library services improve.

Undervisning i kildesøk

- er bibliotekets undervisning integrert i rettsstudiet?

The School of law was established at Reykjavik University in 2002 and the library has been actively involved with information literacy instruction there from the beginning.

- i så fall på hvilken måte?

The law librarian has given instruction for two to three weeks for first year law students in a course on methodology, mostly in the icelandic law sources, both in print and electronic format. To make sure new students are prepared for the studies and able to find all relevant materials. The law librarian then instructs law students on how to find and use relevant materials in specific fields such as European law, International law, Human rights law and so on. She also has open sessions in the library on the usage of OSCOLA and the main databases, such as WestLaw and the Scandinavian law sources.

- er nytten av bibliotekets undervisning evaluert?

The library input has not been evaluated in any systematic way.

Samlingsutvikling

- finnes det policydokumenter som sier noe om materialet skal kjøpes inn trykt og/eller elektronisk?

The library's collection development policy document states that the RU library is in large part electronic and that electronic materials should be bought whenever possible, given that its quality is satisfactory.

- hvordan synliggjøres de elektroniske ressursene?

The electronic materials, books, journals and databases, are made accessible through a portal on the library homepage where all materials have been categorized by subject. Most of them are also accessible through the library system, Aleph (Gegnir in icelandic), and the search interface Primo Central (Leitir in icelandic). Librarians at Reykjavik

University also make electronic resources accessible through Google and Google Scholar whenever possible.

- **hvilken tilbakemelding gir forskere og studenter på bruk av e-bøker?**

Faculty and students do not give much feedback, but what they give is positive.

Open access

- **hvordan implementeres dette på de juridiske fakultetene?**

Reykjavik University has recently approved an Open access policy. Active implementation has not started yet.

- **hvilken OA-policy har institusjonen?**

All faculty members, or researches, are encouraged to publish their research output in green open access.

- **hvilken rolle har de juridiske bibliotekene i implementeringen av denne?**

Librarians will assist researchers with the publication process and with making their materials available in an institutional repository.

- **hvilket samarbeid er det med andre avdelinger på institusjonen om dette arbeidet?**

The library will collaborate closely with Reykjavik University's research services on all work and promotion of open access within the university.

National & University Library of Iceland

Guðmundur Ingi Guðmundsson, law librarian

Introduction

The National Library and the University Library of Iceland merged into one institution in 1994. The library and its branches contain around 1,000,000 volumes of books, journals and other materials. The main law collection is in another building called Lögberg, which houses the Faculty of Law. The branch in Lögberg has the largest collection of legal literature in Iceland, about 10.000 books. The library is staffed with one employee during opening hours. The working hours are split between a law librarian and an

undergraduate law student.

Læringsmiljø

- bibliotekets ansvar og strategi for utvikling av dette

The Faculty of Law provides reading facilities specifically for law students in Lögberg. However, those facilities accommodate only part of the law students. Like other students at the University of Iceland the law students can use the reading facilities at the National & University Library. Over 430 seats are available there for guests. The Library has three group rooms which are bookable up to 4 hours for groups consisting of a minimum three people. To cater to the demand from students, open space that used to be a silent area, has been allocated for groups.

- hvilke tiltak har biblioteket satt i verk for å støtte studentene i deres læringssituasjon?

The information service department regularly holds training sessions tailored for each subject in order to enhance information literacy of the students. It also holds open sessions on the use of databases and reference management software. At the information desk students can seek individual assistance. Distance students can request material and have it sent by mail. The law librarian in Lögberg also provides individual assistance on request. In the reserve collections the students have access to relevant reading material.

- hvordan samarbeider biblioteket med fakultetet og andre avdelinger på universitetet for å bidra til god studiekvalitet?

The National & University Library provides services for the faculties of the University of Iceland and that is the basis of the cooperation. This includes book orders, interlibrary loans, managing reserve collections and electronic resources which the university faculties subscribe to. On behalf of the reference service department there are regularly sessions on various databases and Endnote. Some are open to all while others are tailored for certain faculties. Reserve collections for all the faculties is situated in the National & University library. The law library has also its own course library in Lögberg.

Forskerstøtte

- hvilke tjenester tilbyr biblioteket som er spesielt rettet mot juridiske forskeres behov

At the Law library users have access to the Icelandic database Fons Juris and specialized databases like Lovdata Pro, Karnov, Westlaw and Heinonline. Recently the law librarian has held an introductory training session for teachers and researchers at the faculty and that is likely to continue. The law librarian is on hand for individual assistance in the use of these databases both to researchers and other users. There is no other formal research support aimed only at researchers in law.

- **hvilke bibliotekjenester har vist seg særlig nyttige for juridiske forskere?**

The possibility to buy the books needed or ordering interlibrary loans. This applies to the staff doing research and graduate students writing their master's theses. Regular emails about new books to members of the Faculty of Law is appreciated.

- **hvordan arbeider biblioteket for å få kunnskap om forskernes behov?**

The library has not done a formal survey to inquire about the needs of researchers.

Undervisning i kildesøk

- **er bibliotekets undervisning integrert i rettsstudiet?**

There is a general course for undergraduate students where the library and its services and databases are introduced. Training in reference searches is integrated in the law studies as part of a short course which the Faculty of law holds for master students.

- **i så fall på hvilken måte?**

The law librarian introduces the library services and the relevant databases.

- **er nytten av bibliotekets undervisning evaluert?**

There is no systematic evaluation of these sessions.

Samlingsutvikling

- **finnes det policydokumenter som sier noe om materialet skal kjøpes inn trykt og/eller elektronisk?**

As a legal deposit library one of the main roles of the National & University Library is to collect all Icelandic published material and manuscripts and preserve it. Its documented policy is to improve access to digital holdings of the Library. There is no documented policy on what to buy for the faculties of the University of Iceland since each faculty has its own budget and decides what material to buy. The Library provides the service of

ordering the material and making it accessible. It differs whether the faculties emphasis is on buying books in print or electronic databases. The Faculty of Law provides the funds for the material bought for the law library. The general policy of the Faculty is to maintain and strengthen the library and increase its access to online resources. There is however no documented policy on what to buy. The focus has been on developing a acceptable collection of printed books in all the subject fields that are taught at the Faculty of Law.

- **hvordan synliggjøres de elektroniske ressursene?**

There are a number of ways to find electronic resources on the homepage of the Library. They are in alphabetical order, categorized by subject and accessible through the online catalogue system Leitir.is (Primo central). Libguides have also been developed for many subjects.

The Law Faculty subscribes to databases which give access to online journal articles on law and other law related material in electronic form. The instructors of students writing their bachelor or master thesis are requested by the Faculty to bring those databases to their attention. The National & University Library promotes the main electronic resources by presenting them on a regular basis.

- **hvilken tilbakemelding gir forskere og studenter på bruk av e-bøker**

Due to lack of funds it has not been deemed viable to buy any e- book package on offer. Through the Iceland Consortium students and staff have access to some e-books on law. Those who have got acquainted with e-books generally indicate they prefer to have the option on electronic access to books. No formal study has been done on the matter so it's hard to make any assertions.

Open access

- **hvordan implementeres dette på de juridiske fakultetene?**

The University of Iceland emphasis is on open access. It encourages its staff to publish their work where access is open to everyone. The Faculty of Law has not made a note of it in its policy document for the years 2011-2016 and formal implementation in the Law faculty has not begun yet. However, Open access is on the agenda and will be addressed.

- **hvilken OA-policy har institusjonen?**

The National and University Library of Iceland supports a policy of open access to research made possible by public funding. It has signed the Berlin Declaration on open access and on the agenda is to form further policies concerning research and open

access. The policy of the University of Iceland is to make scientific work of its researchers available in open digital repository. This policy of the university on open access does not apply to books or bookchapters.

- **hvilken rolle har de juridiske bibliotekene i implementeringen av denne?**

The law library has no role in the implementation.

- **hvilket samarbeid er det med andre avdelinger på institusjonen om dette arbeidet?**

Representative of the library has collaborated with the University in the work that has been done on policy making on open access.

Bifröst Universitetsbibliotek

Pórný Hlynsdóttir, director of library and information services

Læringsmiljø

- **bibliotekets ansvar og strategi for utvikling av dette.**

The library has good facilities for group studying as well as a reading room for individual studies. The library is currently updating its website with special regard to distance students.

- **hvilke tiltak har biblioteket satt i verk for å støtte studentene i deres læringssituasjon?**

The library offers Course reading reserve shelf for students for in-library use and sends library material in post to distant students, or individual chapters/articles via e-mail. The Course reading material can be lent overnight or over weekends, when the library is closed. Interlibrary loan services are provided.

- **hvordan samarbeider biblioteket med fakultetet og andre avdelinger på universitetet for å bidra til god studiekvalitet?**

The library takes part in teaching new students to make use of electronic databases and resources at the beginning of each term. The library director is part of the Academic services team and attends meetings on a regular basis.

Forskerstøtte

- hvilke tjenester tilbyr biblioteket som er spesielt rettet mot juridiske forskeres behov.

The library offers access to various databases, such as Lovdata, Karnov and FonsJuris, an Icelandic law database. The library also has a special webpage directed to law students only to ease their search of materials, it is only available in Icelandic for the time being. Interlibrary loan services are also available for researchers and students.

- hvilke bibliotektenester har vist seg særlig nyttige for juridiske forskere?

The FonsJuris database is very popular as well as printed material held at the library on the Course reading reserve shelf. ILL/DD services is much used as well.

- hvordan arbeider biblioteket for å få kunnskap om forskernes behov?

The library gets information on statistics of database usage on a regular basis as well as figures on loan activities from the National Union catalog.

Undervisning i kildesøk

- er bibliotekets undervisning integrert i rettsstudiet?

No unfortunately not, we hope to be able to change this as soon as possible.

Samlingsutvikling

- finnes det policydokumenter som sier noe om materialet skal kjøpes inn trykt og/eller elektronisk?

No unfortunately not, the library looks to what other libraries are offering and makes suggestions for purchase, and sometimes they are agreed on and sometimes not.

- hvordan synliggjøres de elektroniske ressursene?

On the library website and some are integrated via SFX linking resolver into the National Union catalog.

- hvilken tilbakemelding gir forskere og studenter på bruk av e-bøker?

We have a very limited access to e-books for now and don't get any feedback regarding e-books.

Open access

- hvordan implementeres dette på de juridiske fakultetene?

See below.

- hvilken OA-policy har institusjonen?

Bifröst University was the first university in Iceland to promote OA policy in 2011. That policy declares that researchers at the University is encouraged to publish their research in OA repositories. Bifröst University takes part in operating an OA repository along with other Icelandic universities, Skemman (www.skemman.is) that publishes student thesis and research material at Bifröst University.

- hvilken rolle har de juridiske bibliotekene i implementeringen av denne?

Not known.

- hvilket samarbeid er det med andre avdelinger på institusjonen om dette arbeidet?

The OA policy of Bifröst University applies for all faculties and all students.

The University of Akureyri Library and Information Services (UAL)

Astrid Margrét Magnúsdóttir, director of library and information services

Læringsmiljø / learning environment

- bibliotekets ansvar og strategi (aim) for utvikling av dette

UAL's aim is to create a personal and comfortable learning environment. It offers reading and work facilities for students, accommodating 64 seats of which 18 are equipped with computers. All students have free access to WiFi in the university. University students have access to the reading and work facilities at all hours. To access the university buildings they use smart cards, which also serve as student identification cards and library cards. Comfortable conditions for reading newspapers and magazines are available in the library.

• **hvilke tiltak har biblioteket satt i verk for å støtte studentene i deres læringssituasjon?**

It is the responsibility of the UAL to conduct information literacy (IL) teaching and training within the University of Akureyri (UA), i.e. the student's ability to find, use and assess information in a professional and responsible manner. According to strategy of [The University of Akureyri \(UA\) 2012-2017](#), the UA strives to strengthen the support services (including the university library) around teaching and research activities and the integration of teaching and research, which aims to prepare students for further study or active job market participation in the future. One of the targets defined is to improve teaching and training in IL.

Emphasis is placed on offering all university students throughout their studies teaching and training in IL. The teaching and training includes introducing to students the library and the various reliable information resources in their relevant scientific field by means of short courses, classes connected to specific courses in the curriculum, personal assistance from an information specialist as well as offering various guidelines and instruction on the library website. The objectives of this instruction are always to assist students to become competent in IL, so that they will as soon as possible become self-sufficient in the acquisition of sources and information in their relevant academic field. IL skills also support and contribute to lifelong learning.

Apart from the traditional library services the UAL provides students with, e.g. interlibrary loan services and circulation, it also offer students access to [Hlaðan](#), an electronic reserves database containing reference material from selected courses as well as old examination.

During the academic year 2014-2015 the UAL participated in a pioneer project conducted by the student counselling services to prevent dropout, aimed at first year students. The objective was to activate students from the beginning of their studies, i.e. presenting various databases and the bibliographic management software to them by means of practical exercises as an aid in their future academic work.

When working outside the university's local network the UAL students can connect to the local network through VPN (Virtual Private Network) which gives them access to the library's electronic resources that are only accessible through the university's local network.

• **hvordan samarbeider biblioteket med fakultetet og andre avdelinger på universitetet for å bidra til god studiekvalitet?**

UAL works closely with faculty as well as with individual teachers selecting courses when implementing IL in to the curriculum. UAL also works closely with the university support

services, e.g. student counselling services and Centre for teaching, when organizing projects and joint courses for students. UAL is a part of the University office and the director attends monthly meetings where the managing director, the director of quality management and directors of the support services participate.

Forskerstøtte

- hvilke tjenester tilbyr biblioteket som er spesielt rettet mot juridiske forskeres behov?

Researchers within the field of law use the traditional library services, services to them are not tailored specifically. However, UAL strives to fulfill the request from researchers when set forward. UAL provides access to electronic journals and databases within the field e.g. HeinOnline as well as teaching and training on how to make the most use of it.

- hvilke bibliotektenester har vist seg særlig nyttige for juridiske forskere?

Short courses on the use of specific databases and software, e.g. Leitir.is (the integrated search portal), RefWorks and HeinOnline.

When working outside the university local network the researchers make use of the VPN (Virtual Private Network) connection since HeinOnline is only accessible through the university's local network.

- hvordan arbeider biblioteket for å få kunnskap om forskernes behov?

By attending annual teaching meetings within the School of Humanities and Social Sciences and by conversations with faculty and staff in a formal and informal way.

Undervisning i kildesøk

- er bibliotekets undervisning integrert i rettsstudiet?

Yes, emphasis is placed on offering the students both at the beginning of studies and later on as well teaching and training in IL. The teaching and training includes introducing to students the various reliable information resources in their relevant scientific field by means of short courses, classes connected to specific courses in the curriculum, personal assistance from an information specialist as well as offering various guidelines and instruction on the library website.

- i så fall på hvilken måte?

IL teaching and training, e.g. literature searching, is integrated into a first and third year mandatory classes on B.A. level, e.g. Writing and Critical Thinking , where students are e.g. taught to find and use reliable sources of law as well as assessing their reliability and apply them in an appropriate manner. The teaching also takes place in classes on M.L. level.

- **er nytten av bibliotekets undervisning evaluert?**

Yes, in most courses it is evaluated as a part of the formal course evaluation taking place at the end of each semester. It is the goal of the UAL staff to improve assessment of the IL teaching in the future.

Samlingsutvikling

- **finnes det policydokumenter som sier noe om materialet skal kjøpes inn trykt og/eller elektronisk?**

It does not exist in writing however for numerous years the UAL's policy has been to purchase only electronic periodical subscriptions where possible, when adding a new subscription. The UAL printed collection contains over 50,000 volumes and approximately 400 periodicals and serials thereof 300 in electronic format only. UAL is participating in the Iceland Consortium (IC), www.hvar.is, for electronic subscriptions to journals and databases. Current licenses and access includes 17,600 full text e-journals in addition to abstracts from over 9,300 journals, e-books collections, databases, citation databases and encyclopedias. Apart from the IC the UAL also subscribes to various databases in main subject fields taught at the university, e.g. in fisheries sciences, law, nursing and psychology. The aim of UAL is to strengthen further the acquisition of e-books. It has, among others, provided trial accesses to various e-book collections on an institutional level also in cooperation with IC.

- **hvordan synliggjøres de elektroniske ressursene?**

The electronic resources are available through the [library's website](#). The UAL uses the SFX linking resolver to link the resources together, both for the institutional subscriptions as well as the IC subscriptions.

- **hvilken tilbakemelding gir forskere og studenter på bruk av e-bøker?**

At the moment there is limited number of e-books on a title bases or e-book collection accessible on institutional level, mainly due to economic issues. As mentioned above the aim of UAL is to strengthen further the acquisition of e-books in the future.

Open access

- **hvilken OA-policy har institusjonen?**

UA has at this moment no OA-policy. The UAL has however promoted for a OA-policy within the institution, e.g. by offering lectures and symposium on OA for staff and students and encourages use of OA sources.

UAL participates in Skemman.is, an online institutional repository of Icelandic university libraries, as well as being an initiator of the project. It houses students' digital theses and dissertations as well as articles and other research material from the universities' academic staff.

In March 2015 Nordicum-Mediterraneum – Icelandic E-Journal of Nordic and Mediterranean Studies celebrated its 10th anniversary. Being an inter- and multi-disciplinary scholarly journal published by the UA, available exclusively in electronic format, Nordicum-Mediterraneum has pioneered open-access, online academic publishing in Iceland.

- **hvordan implementeres dette på de juridiske fakultetene?**

Not applicable.

- **hvilken rolle har de juridiske bibliotekene i implementeringen av denne?**

If and when an OA policy will be executed within UA, hopefully the UAL will place an important role on the matter as in numerous university libraries around the world. It is the UAL's opinion that participation on an implementation process of an OA policy is just as importance for law libraries as for university libraries in general.

- **hvilket samarbeid er det med andre avdelinger på institusjonen om dette arbeidet?**

As mentioned above the UAL has encouraged the use of OA sources as well as discussion on the topic within the institution, urged the administration to promote OA policy and organized lectures and symposium in cooperation with faculty and administration on the matter.

LANDRAPPORT FRA NORGE

Nordisk Juridisk bibliotekmøte 2015

Rapport fra Juridisk bibliotek, Universitetsbiblioteket i Oslo (UIO), Bibliotek for juridiske fag, Universitetsbiblioteket i Bergen (UIB) og Psykologi – og jusbiblioteket, Universitetsbiblioteket i Tromsø (UIT). Rapporten er sammenfattet med tekstbidrag fra de ulike bibliotek.

Læringsmiljø

- bibliotekets ansvar og strategi for utvikling av dette
- hvilke tiltak har biblioteket satt i verk for å støtte studentene i deres læringssituasjon?
- hvordan samarbeider biblioteket med fakultetet og andre avdelinger på universitetet for å bidra til god studiekvalitet?

UIO

Det er et strategisk mål for Universitetsbiblioteket å bidra til et godt læringsmiljø og god studiekvalitet ved UiO. Universitetsbiblioteket tar et stort ansvar for det samlede læringsmiljøet, og ser fysiske lokaler, tjenester og ressurser i sammenheng. Juridisk fakultet planlegger et nybygg der alle studentfasiliteter skal samles, og der læringsmiljøet er en hovedbegrunnelse for bygget. Biblioteket beskrives som hjertet i bygget, og fakultetet og biblioteket planlegger studentarbeidsplasser og andre læringsmiljøfunksjoner sammen.

Biblioteket har innredet et område i hovedbiblioteket til gruppearbeidsplasser. Biblioteket driver et læringscenter sammen med fakultetet.

Biblioteket er sterkt inne i planlegging av nytt bygg, har mange kildesøkekurs på rettsstudiet og har samarbeid med fakultetet om disse, og arbeider med å utvikle flere tjenester som skal støtte studentene.

UIB

Universitetsbiblioteket i Bergen har nedfelt i sin strategiplan at man i samarbeid med

fakultetene skal bidra til at studentene får et godt og helhetlig læringsmiljø.

Biblioteket for juridiske fag arbeider kontinuerlig med å gjøre biblioteket til en god fysisk arena for læring. Biblioteket ligger sentralt til – midt i hjertet av Det juridiske fakultet. Lesesaler, auditorier, seminarrom, bibliotek og kantine ligger i samme bygning. Bibliotekets åpningstid er fra 8.30 - 19.00. Her er muligheter for gruppearbeid, stasjonære pc-er og stikkontakter for egne laptop, trådløs nett, printing, skanning og kopiering. Biblioteket er et arbeidsbibliotek, man har lov å samtale lavt sammen, men oppfordres til å ta et visst hensyn. Stille lesesaler finnes andre steder i samme bygg. Universitetsbibliotekets felles chattetjeneste er åpen kl 10.00-15.00. Det arbeides aktivt for at bibliotekets ansatte skal ha høy kompetanse slik at man raskt kan bistå studenter i deres studiehverdag. Vi tilbyr kurs på de fleste studieår tilpasset studentenes nivå og emner.

For å bidra til god studiekvalitet samarbeider biblioteket med en rekke instanser. Fakultetets ansatte, både administrative og vitenskapelige, er fysisk lett tilgjengelige i og med at alt ligger i samme bygg. Man møtes i forskjellige uformelle fora i tillegg til at man har faste dialogmøter med fakultetets ledelse. Stedlige ledere for de fysiske bibliotekene ved Universitetsbiblioteket møtes hver uke for å drøfte saker av felles interesse, for å lære av hverandre og for at studentene skal møte så like tjenester som mulig uavhengig av hvilket fag man studerer. Universitetsbiblioteket har observatørstatus i læringsmiljøutvalget ved Universitetet i Bergen. Biblioteket har fast spalte i [Injuria](#), et tidsskrift for og av jusstudentene i Bergen.

UIT

Psykologi- og jusbiblioteket ble bygget som et læringssenter, tilrettelagt for gruppearbeid, bruk av PC og stille lesing. UB Tromsø tar sikte på å tilby tilnærmet like tjenester for alle studenter ved UiT, og de fysiske bibliotekene vil bli spesielt tilrettelagt for studentene.

UB Tromsø er nylig reorganisert i brukerrettede og bibliografiske tjenester som to store avdelinger. Funksjonsorganisering er et gjennomgående prinsipp i organisasjonen. Brukerrettet avdeling er igjen organisert i førstelinjetjeneste og web, undervisning og utdanningsstøtte og forsknings- og publiseringsstøtte. De to førstnevnte gruppene og særlig undervisning og utdanningsstøtte vil spesielt bli rettet mot studentstøtte.

Universitetsbiblioteket (UB) har tatt initiativ til årlige dialogmøter med de ulike fakultet. Det er så langt ikke gjennomført møte med Det juridiske fakultet. For øvrig avtales møter etter behov mellom fagansvarlige i biblioteket og avdelingssansvarlig ved fakultetet.

Forskerstøtte

- hvilke tjenester tilbyr biblioteket som er spesielt rettet mot juridiske forskeres behov
- hvilke bibliotekstjenester har vist seg særlig nyttige for juridiske forskere?
- hvordan arbeider biblioteket for å få kunnskap om forskernes behov?

UIO

Instituttbibliotekene skal tilby et introduksjonskurs til alle nytilsatte forskere. Kurset bør være obligatorisk for nye PHD-kandidater, vit.asser og gjesteforskere med lengre opphold. Andre tilbys kurs og deltar etter ønske og behov. Videre skal instituttbiblioteket delta på midtveisevalueringer for PhD-kandidater tilknyttet sitt institutt. Målet med deltakelsen er å kartlegge status for prosjektet og kandidatens videre behov for forskerstøtte. Det tilbys veiledning i søk, og i noen grad skriftlige veiledninger. Instituttbibliotekene sender også ut månedlige nyhetsbrev til instituttene.

Et månedlig nyhetsbrev med oversikt over nye bøker i biblioteket og nye tidsskriftartikler i sentrale tidsskrifter har vist seg populært og nyttig for forskerne. Utsendelsen gir et visst overblikk over det som ellers fremstår som uoversiktlig flom av nye kilder. Forskerne gis også mulighet for å anbefale titler biblioteket skal kjøpe. Bibliotekets innkjøpspolitikk sikrer juridisk litteratur fra et bredt spekter av jurisdiksjoner. Gjennom å lytte til forskerne sikres det også at samlingsutviklingen svarer til forskningens behov og at nye interessefelt som kommer til fanges opp.

Bibliotekarene deltar i faglige fora, og mange har en del av sin arbeidstid på et instituttbibliotek som er tett knyttet til fagmiljøer. I utvikling av tjenester som [PhD on track](#) har fokusgrupper, kvantitative undersøkelser og kvalitative intervjuer vært benyttet.

UIB

Bibliotekets gunstige fysiske plassering gjør at det er kort vei for forskere å oppsøke biblioteket, og det er kort vei for ansatte på biblioteket å oppsøke forskere på deres kontor dersom det er ønskelig. Begge deler gjøres. Biblioteket er inne på fakultetets forskerskole for nye stipendiater med et fire timers kurs. Kurset er obligatorisk. Tema man tar opp her, er litteratursøk, norske og utenlandske rettskilder, eldre digitaliserte norske forarbeider, trykte registre til kilder og litt om EndNote. Man avslutter med en omvisning i biblioteket. Vanligvis resulterer dette kurset i at kursholder etterpå blir kontaktet av deltakere som ønsker ytterligere støtte på bestemte områder.

Bibliotekets samling forsøkes holdt oppdatert så langt mulig for å dekke fakultetets forskningsområder. Likevel må man beregne en del innlån. Biblioteket har egen spalte i fakultetets nyhetsbrev, Fakultetsnytt, hvor man tipser om bibliotekets tilbud og tjenester, og om databaser og nettsteder. Biblioteket har opp gjennom årene bidratt med en mengde bibliografier.

For å få kunnskap om forskernes behov arbeides det på mange fronter, mest uformelt. Det er viktig å etablere og vedlikeholde relasjoner, noe som det ligger godt til rette for med nærheten til fakultetet. Bibliotekets ansatte benytter seg av fakultetets invitasjoner til sosiale og faglige samlinger. Fakultetet informerer jevnlig om aktiviteter på huset i sitt nyhetsbrev hver uke, og bibliotekets ansatte er med på fakultetets epostliste.

UIT

Biblioteket arbeider med å utvikle et obligatorisk kurs til nye Phd studenter. Kurset skal være på fem timer og skal inneholde kildesøk (litteratursøk), plagiat/akademisk redelighet og publisering/open access.

Individuell kontakt med den enkelte forsker er viktig. Biblioteket får på denne måten nyttig informasjon om behov for litteratur og rettskilder og dessuten innsikt i vedkommendes forskningsområde. Deltakelse på faglige arrangement, eksempelvis faglige foredrag og disputaser gir også nyttig kunnskap. Jevnlige e-poster til vitenskapelige ansatte med informasjon om nye bibliotektilbud er kontaktskapende da det i etterkant ofte kommer forespørsler om innkjøp av ny litteratur og nye rettskilder. Årlige dialogmøter kan bli en god arena for å drøfte behovet for ytterligere forskerstøtte.

Undervisning i kildesøk

- er bibliotekets undervisning integrert i rettsstudiet?
- i så fall på hvilken måte?
- er nytten av bibliotekets undervisning evaluert?

UIO

Bibliotekets kurs ligger i timeplanene på studentenes nettsider og studentsystem sammen med fakultetets øvrige undervisning. Innholdet knyttes til den undervisningen som studentene har på rettsstudiet i perioden kursene holdes. Noe av undervisningen er obligatorisk, og studentene må ha gjennomført kurs for å få ta eksamen.

Det har tidligere blitt gjennomført evalueringer av kursene biblioteket holder. Da via skriftlige tilbakemeldinger fra studentene. Dette ga lite konkrete holdepunkter for om undervisningen har effekt på studentenes læring og kunnskaper innen informasjonskompetanse. Biblioteket har derfor ikke prioritert denne evalueringsformen. På noe av undervisningen er bibliotekets kurs med i underveisevaluering på samme måte som fakultetets øvrige undervisning. Denne evalueringen er tatt med når det utarbeider kurs. Men så lenge fakultetet selv ikke tilrettelegger mer for undervisning og læring innen informasjonskompetanse har ikke kurs gitt av biblioteket stor effekt i seg selv. Det er alt for lite undervisning i informasjonskompetanse og undervisningsformer i rettsstudiet som bygger opp rundt denne kompetansen.

UiB

Biblioteket underviser i kildesøk på flere nivå: ex.fac., master, ph.d. og utvalgte enkeltemner etter ønske fra Det juridiske fakultet. I tillegg tilbys undervisning ved behov enten enkeltvis eller i grupper. Undervisning tilbys både på norsk og engelsk. Søkekursene omfatter trykte og elektroniske kilder, søk i ulike databaser og bruk av bibliotekets katalog. Det tilbys også kurs i bruk av referansehåndteringsverktøyet EndNote. Lovdata holder kurs for studentene årlig.

Undervisningen er ikke formelt integrert i rettsstudiet, men tilbys alle studenter på ulike stadier i utdanningsforløpet. Samarbeidet med Det juridiske fakultet er godt. Den faste delen av kurstilbudet er knyttet til studentenes emner og legges i universitetets kalenderverktøy av fakultetets administrasjon. Læringsmål utarbeides i samsvar med fagansvarlige.

Antall studenter som møter på kursene har vært jevnt de siste fem årene. Rundt halvparten av førsteårsstudentene møter. Enkeltemner og ph.d.-kandidatenes forskerskole har høy oppmøteandel. Tilbudet til masterstudenter er nylig blitt renovert, slik at vi nå først tilbyr et kort generelt kurs i søking som så følges opp av et eller flere kurs som er mer spesialisert innenfor de emnene de skriver oppgave om. Juridisk fakultet ved UiB har siden 2012 jobbet aktivt for digital undervisning, og har opprettet et eget lærings- og formidlingssenter i den hensikt å bruke digitalisering til å videreutvikle undervisning, faglig aktivitet og forskningsformidling. Bibliotek for juridiske fag har fått tilbud om å presentere vårt tilbud og våre kurs på fakultetets plattform, og håper i løpet av 2015 å komme i gang med dette.

I 2014 ble det gjennomført en mindre spørreundersøkelse. Undersøkelsen viser at de fleste studenter er meget fornøyd og de rapporterer selv stort læringsutbytte.

UIT

Bibliotekets undervisning er ikke integrert i rettsstudiet. Undervisning er blitt avtalt med fakultetet for hvert studieår. Fakultetet har bistått med koordinering i forhold til annen undervisning.

Det har vært tilbudt undervisning både i rettskildesøk og litteratursøk. I tillegg tilbys kurs i referansehåndteringsverktøyet EndNote. I de siste to årene har Lovdata og Gyldendal rettsdata i samarbeid med biblioteket og Det juridiske fakultet holdt foredrag med presentasjon av sine faglige databaser. Omorganiseringen av biblioteket vil kunne føre til nye former for undervisning hvor man blant annet ser for seg økt bruk av digitale verktøy i undervisningen. Universitetsbiblioteket har nylig lansert et generelt og tverrfaglig innføringskurs i informasjonskompetanse rettet mot nye studenter. Kurset har fått navnet [iKomp](#) er et såkalt massive open online course (MOOC).

All undervisning evalueres av studentene. Det benyttes enkle spørreskjema etter forelesningene.

Samlingsutvikling

- Finnes det policydokumenter som sier noe om materialet skal kjøpes inn trykt og/eller elektronisk?
- Hvordan synliggjøres de elektroniske ressursene?
- Hvilken tilbakemelding gir forskere og studenter på bruk av e-bøker?

UIO

Gjeldende samlingspolitikk innebærer at e-bøker skal foretrekkes med mindre det er faglig nødvendig å kjøpe boken trykt.

Elektroniske ressurser synliggjøres ved plakater som promoterer månedens e-bøker, ved [bloggposter](#), ved skilt med qr-koder som plasseres der de trykte bøkene står og i sosiale medier når det er aktuelt. I noen grad bistår biblioteket studiekonsulenter i utarbeidelse av pensumlister, der elektroniske versjoner foretrekkes.

Mange forskere foretrekker trykte bøker, dels av gammel vane og dels på grunn av hvordan de leser en bok. Søk i e-bøker vurderes som nyttig, og rask tilgang til et kapittel er bra. Erfaringen viser at det er nødvendig med en del opplæring i ulike plattformer, og bedre markedsføring av e-bokas fordeler. Studentene er glad for pensum i elektronisk form, men foretrekker trykte bøker når de skal lese mye.

UIB

Fra og med 2011 har Universitetsbiblioteket hatt som prinsipp at hvis biblioteket har elektronisk tilgang til en bok skal det ikke kjøpes inn trykt eksemplar av samme tittel. I 2012 ble det vedtatt å høste erfaringer med PDA (Patron Driven Aquisition) som innkjøps- og leveringsform for e-bøker. Det ble også presisert at de såkalte bokmidlene kunne brukes til enkeltkjøp av e-bøker så fremt det var uavbrutt tilgang uten årlige vedlikeholdsavgifter. Prinsippet fra 2011 står fremdeles. Det er noe konservativt, men bibliotekets praksis siden da har ført til en sterkere satsning på e-bøker. Bibliotek for juridiske fag får hvert år ekstrabevilgninger fra Det juridiske fakultet som skal gå til innkjøp av trykte bøker.

Elektroniske ressurser synliggjøres i all hovedsak på Universitetsbibliotekets hjemmesider, via Oria, fagsider og nyhetssaker. Rettsvitenskap har egen fagside hvor man fremhever utvalgte elektroniske ressurser av særlig viktighet for jusstudenter og juridiske forskere.

På Universitetsbiblioteket sett under ett, sees høy bruk av e-bøker. Til sammenligning sees nedgang i utlån av trykte bøker, dog ingen stor nedgang for Bibliotek for juridiske fag, men det er for tidlig å si om det er en sammenheng mellom disse trendene. Biblioteket har ikke hatt en brukerundersøkelse for å avdekke hvordan brukerne oppfatter e-bøker kvalitativt. Tilbakemeldinger fra enkeltpersoner er blandet, fra skeptisk – særlig i starten – til ganske ivrig. Skepsisen begrunner seg i at det er vanskelig å lese på skjerm, det er restriksjoner på utskrift og noen ganger tungvint å bla i.

UIT

Bibliotekets policy er fortsatt at e-bøker skal velges framfor trykte når e-bøkene oppfyller visse kvalitetskrav. Kvalitetskriteriene gjennomgås jevnlig og finnes i bibliotekets wiki.

Synliggjøring av e-ressurser skjer via Primo/Oria som er UITs discoveryverktøy for bibliotekets samlinger. For øvrig skjer formidling via Universitetsbibliotekets weside og i mail til de vitenskapelige ansatte på fakultetene.

Det er ikke gjennomført brukerundersøkelser på e-bøker og biblioteket vet derfor lite om hvordan dette spesifikt oppfattes. Materialet brukes i stor grad, og biblioteket mottar få negative tilbakemeldinger. Biblioteket skulle gjerne ha hatt mer kunnskap om dette.

Open access

- hvordan implementeres dette på de juridiske fakultetene?

- hvilken OA-policy har institusjonen?
- hvilken rolle har de juridiske bibliotekene i implementeringen av denne?
- hvilket samarbeid er det med andre avdelinger på institusjonen om dette arbeidet?

UIO

Det juridiske fakultet i Oslo har selv tatt initiativ til etablering av sitt eget OA-tidsskrift, [Oslo Law Review](#).

UiO vedtok sin Open Access-politikk i 2011. Alle nyansatte etter juli 2013 plikter å avlevere en post-print versjon av vitenskapelige artikler produsert i forbindelse med tilsettingsforholdet til det institusjonelle vitenarkivet. Alle andre oppfordres til å etterfølge samme prinsipp. Alle ansatte oppfordres videre til å velge publiseringskanaler som tillater åpen tilgang.

Universitetsbiblioteket har et stort ansvar for Open Access ved UiO. Juridisk bibliotek bidrar i informasjonsarbeidet mot vitenskapelig ansatte, blant annet ved deltakelse på faglunser for å informere om Open Access, og gjennom denne [bloggposten](#). Alle ansatte ved Juridisk bibliotek skal ha grunnleggende kjennskap til Open Access og UiOs OA-policy.

Juridisk bibliotek samarbeider med fakultetets forskningskonsulenter for å få vitenskapelig ansatte til å egenarkivere artiklene sine. Redaksjonen for Oslo Law Review får bistand fra UBs OA-team i driften og utviklingen av tidsskriftet.

UIB

Universitetet i Bergen vedtok en politikk for åpen tilgang til forskningsresultater på styremøte den 15.11.2012. UiBs Open Access-politikk innebærer blant annet følgende:

1. UiB ber alle ansatte gjøre sine vitenskapelige publikasjoner i størst mulig grad tilgjengelige i åpne arkiv og/eller ved åpen publisering.
2. Ansatte oppfordres til å publisere sine vitenskapelige publikasjoner hos forlag som gir åpen tilgang til publikasjonen så lenge slik publisering ikke går på bekostning av den akademiske friheten eller universitetets målsetning om publisering i velrenommerte publiseringskanaler.

3. Studenter oppfordres til å tilgjengeliggjøre sine masteroppgaver i BORA dersom slik tilgjengeliggjøring ikke vil kunne komme i konflikt med annen publisering.
4. Doktorgradskandidater oppfordres til å tilgjengeliggjøre sine avhandlinger i BORA dersom slik tilgjengeliggjøring ikke vil kunne komme i konflikt med annen publisering.

Universitetsbiblioteket tilbyr en rekke tjenester for å tilgjengeliggjøre vitenskapelige publikasjoner fra forskere og studenter ved UiB åpent på internett (Open Access). Dette kan man lese mer om her; <http://www.uib.no/ub/71988/open-access#>

Det juridiske fakultet har ingen egen uttalt politikk for Open Access, men enkeltpersoner blant de ansatte er opptatt av det.

Fakultetet gav i 2013 ut tidsskriftet [Bergen journal of criminal law and criminal justice](#), som er et fagfellevurdert OA-tidsskrift på nivå 1. Fakultetet har ambisjoner om å få det opp på nivå 2. Universitetsbiblioteket v/Seksjon for digitale systemer og tjenester bistod ved etableringen av dette tidsskriftet. Bibliotek for juridiske fag formidlet kontakten.

UIT

Implementeringen av Open Access skjer ved informasjonsvirksomhet om egenarkivering og publisering i gull OA-tidsskrifter, ofte i regi av Universitetsbiblioteket.

Alle masteroppgaver og doktoravhandlinger innleveres til bedømming gjennom en egen nettbasert innleveringsportal. Kandidatene har rett til å reservere seg mot tilgjengeliggjøring i vitenarkivet. Prinsipielt skal alt som publiseres av studenter og ansatte gjøres tilgjengelig Open Access via vitenarkivet Munin og/eller publisering i Open Access-tidsskrifter, men uten belønninger eller sanksjoner. UB forvalter også et publiseringsfond som kan dekke forfatterens utgifter til publisering i gull OA-tidsskrifter.

Universitetsbiblioteket samarbeider primært med Avdeling for forskning og utvikling for å nå ut til forskerne med informasjon. UB samarbeider også med enkeltfakulteter. Open access blir fra høsten 2015 en del av et obligatorisk kurs i forskningsformidling i doktorgradsprogrammet. Universitetsbiblioteket har samarbeidet med flere tidsskrifter om overgang til OA-publisering, også det juridiske [tidsskriftet Artic Review on Law and Politics](#).

Landrapporten bygger på tekstbidrag fra Britt-Inger Bjørsvik (Bibliotek for juridiske fag, UB Bergen), Randi Halveg Iversby, (Juridisk bibliotek, UB Oslo) og Bente Stenhaug (Psykologi- og jusbiblioteket, UB Tromsø.) Bente Stenhaug har sammenfattet rapporten.

LANDRAPPORT FRA SVERIGE

Nordisk Juridisk bibliotekmøte 2015

Rapporten bygger på svar från Lunds juridiska fakultets bibliotek, Linköpings universitetsbibliotek (affärsjuridiska programmet), Göteborgs universitetsbibliotek (Ekonomiska biblioteket), Uppsala universitetsbibliotek (Dag Hammarskjöld och Juridiska biblioteket) och Riksdagsbiblioteket. Det affärsjuridiska programmet vid Högskolan i Jönköping är nedlagt fr.o.m. hösten 2015. Juristprogrammet finns även i Stockholm, Umeå och Örebro.

Rapporten är sammanställd av Sofia Sternberg och Eva Thorell vid Dag Hammarskjöld och Juridiska biblioteket, Uppsala.

Lärandemiljö och undervisning i källsökning

Bibliotekens undervisning på juristprogram och masterprogram i Lund och Uppsala är uppbyggd i samarbete med lärarna för att stödja studenternas lärande. Undervisningen är anpassad efter de ämnen och uppgifter studenterna studerar. På flera kurser är undervisningen inlagd i schemat och finns även beskriven i kursplanernas lärandemål. I Lund deltar även studentlärare i undervisningen. I Göteborg undervisar man framför allt på kurser i europarätt och sjö rätt. I Linköping är biblioteks-undervisningen på det affärsjuridiska programmet obligatorisk och planeras av kontaktbibliotekarie i samråd med programmets lärare.

Flera bibliotek har elektroniska ämnesguider och möjlighet att boka en bibliotekarie för enskild handledning. Juridiska fakulteten i Lund utvecklar nu en så kallad Studieverkstad för att stödja lärandet och där deltar biblioteket med filmer om informationssökning. Biblioteken erbjuder ofta extra stöd för studenter med någon form av funktionsnedsättning.

Uppsala arbetar med studentaktiverande metoder, senast casemetodik på yrkesinriktade kurser för t.ex. socionomstudenter och rektorer. Samverkan med institutionerna sker bl.a. i form av samverkansgrupper där även studenterna finns representerade. Biblioteket är också synligt på Studentportalen, där man nyligen börjat lägga ut tips om källor etc. under "Biblioteket tipsar" på respektive kurs.

Utvärderingar

Ofta har man utvärderingar i samband med själva biblioteksundervisningen och/eller ingår i utvärderingar för kurserna som helhet.

Lund har arbetat med olika modeller och metoder för att utvärdera informationsundervisningen. Biblioteket har ingått i 2 projekt:

Genomslagsprojektet påbörjades under 2011 och avslutades 2015. Det har syftat till att undersöka vilket genomslag bibliotekens undervisning kan ha på studenters förmåga att söka, hantera och källkritiskt granska information. Under den första fasen (2011) hölls fokusgruppsintervjuer med studenter, lärare och bibliotekarier vid tre fakulteter vid Lunds universitet i syfte att samla in erfarenheter av och synpunkter på bibliotekens undervisning. Resultaten fick utgöra grund för bibliotekens arbete med att förbättra sin undervisning och utmynnade i ett antal mål för respektive bibliotek, och olika aktiviteter för att uppnå målen. Från fokusgruppsintervjuer som genomfördes under 2014 har projektet analyserat utfallet av ändringar/aktiviteter inom bibliotekens undervisning.

Projektet Metoder och verktyg för utvärdering av kursinslag inom informationskompetens är ett samarbete mellan Göteborgs universitetsbibliotek, biblioteken vid Lunds universitet och Hulebäcksgymnasiets bibliotek (Mölnlycke) och genomfördes under 2014. Från en litteraturgenomgång av internationell forskningslitteratur kring utvärdering gjorde projektet en sammanställning av olika metoder och verktyg som kan användas för att utvärdera undervisningsmoment inom informationskompetens. Därefter testades ett urval av utvärderingsverktygen och erfarenheterna integrerades med sammanställningen från litteraturstudien till det som är projektets huvudresultat, Verktyslådan. Juridiska fakulteten testade ett flertal av verktygen på den informationsundervisning som bedrivs vid fakulteten. Bland annat testades CAT (Classroom assessment techniques), utvärdering av källförteckning och självreflektion.

Uppsala genomförde hösten 2014 en studentenkät inriktad på biblioteksundervisningen, kompletterad med fördjupade frågor i en mindre fokusgrupp. Majoriteten var positiva till undervisningen men studenterna gav också många bra tips på förbättringar. De önskade bl.a. fler undervisningstillfällen i form av frivilliga sökverkstäder och ökat samarbete med institutionen.

Forskarstöd & Open access

Göteborg har precis avslutat ett större projekt om forskarservice där en tidigare forskare

fått i uppgift att kartlägga forskarnas behov och önskemål. Arbetsgrupper kommer att gå vidare och arbeta specifikt mot forskarna. I dagsläget erbjuder man i första hand publiceringsstöd.

Linköping erbjuder hjälp med informationssökning och referenshantering. Forskare och kontaktbibliotekarier träffas regelbundet för att se över bibliotekets utbud av informationsresurser. Bibliotekets avdelning Linköping University Electronic Press är universitetets elektroniska förlag, med inriktning mot att göra forskningen vid Linköpings universitet fritt tillgänglig.

I Uppsala finns en avdelning centralt som arbetar med publiceringsstöd och Open access (DiVA). All forskning måste registreras i DiVA, men det är inte obligatoriskt att bifoga fulltext open access. Juridiska avhandlingar publiceras oftast på det juridiska förlaget Iustus. Det har under året inletts ett projekt med satsning på forskarstöd inom Uppsala universitetsbibliotek. UUB erbjuder bl.a. kurser i Endnote och s.k. "Mobil akademiker" (tillgång till bibliotekets resurser via ipad och smartphone).

I Lund erbjuder biblioteket möjligheten att en bibliotekarie söker information i form av böcker och artiklar åt forskarna. Det finns möjlighet att diskutera publiceringsstrategier i förhållande till olika modeller för forskningsutvärdering och open access. Biblioteket erbjuder stöd vid registrering av material i LUP, universitetets institutionella arkiv, liksom granskar och godkänner poster. Biblioteket har introduktioner för nya forskare och doktorander liksom gästforskare/gästdoktorander. Biblioteket bevakar och gör utskick om utlysningar av forskningsmedel samt har undervisning och support i EndNote. 2012 genomfördes en fokusgruppsstudie om vilket forskarstöd fakulteterna och Lunds universitet ska erbjuda: se vidare rapporten [Tillgänglighet, närhet och synlighet](#).

Juridiska fakulteten i Lund har ingen OA-policy. Lund universitet har en icke-tvingande som säger att forskare bör göra sin forskning tillgänglig med open access. I sina nyhetsbrev inkluderar den centrala enheten Forskningservice information om open access och kontaktuppgifter till de olika fakultetsbiblioteken för att forskarna ska kunna få ämnesanpassad information. Informationen om open access sprids via webbsidor, genom personliga samtal och i samband med utlysningar av forskningsmedel från finansierare som har en OA-policy.

Utveckling av samlingarna (med fokus på e-media)

I Lund har biblioteket sedan många år tillbaka informationsförsörjningsplaner som är beslutade i fakultetsstyrelsen och som innehåller riktlinjer för vad som ska köpas in till

biblioteket. Den senaste planen togs fram 2013 och den finns tillgänglig via bibliotekets webbplats. Planen inkluderar resonemang om tryckt material i förhållande till digitalt samt om förhållningssätt till arkivering kontra tillgängliggörande.

I Uppsala har UB precis antagit en ny central förvärvspolicy, som kommer att implementeras i de lokala förvärvsplanerna under året. För tidskrifter har sedan länge föredragits e-version, men för e-böcker avgörs frågan från fall till fall. Kursböcker köps alltid in även som e-bok om sådan finns. Eftersom Dag Hammarskjöld och Juridiska biblioteket kommer att flytta till nya lokaler vid årsskiftet 2015/16, med mindre utrymme för öppna samlingar, kommer eventuellt större fokus att läggas på e-media i den kommande förvärvsplanen. Den svenska juridiska litteraturen finns dock sällan att köpa som e-böcker för bibliotek.

Även Linköping föredrar e-böcker ”i den mån det är befogat”. Göteborg köper i första hand elektroniskt, kursböcker både tryckt och elektroniskt.

Användarna har blandade inställningar till e-böcker. Studenter verkar generellt mer positiva än forskarna. De blandade reaktionerna har samband med de många olika plattformarna med varierande användningsvillkor, vilket kan försvåra för användarna. I Uppsala har man under hösten 2014 testat inköp av e-böcker utifrån PDA via Cambridge e-books. De mest använda titlarna har sedan köpts loss. Eventuellt kommer PDA att användas vidare från andra leverantörer.

De flesta bibliotek synliggör e-resurser via en sk discovery-tjänst. Ingångar finns också via ämnesguider eller s.k. kursbibliotek på webben. I Göteborg har man en grupp som arbetar med att synliggöra det elektroniska materialet.

Riksdagsbiblioteket har ett pågående digitaliseringsprojekt som startade 2012 och beräknas vara klart under 2016. Alla riksdagsdokument från ståndsriksdagen (slutet av 1500-talet) och framåt ska sedan finnas digitaliserade. Just nu kvarstår skanning av tvåkammarriksdagen 1866-1970.

Deltakerliste

Andersen	Ingjerd	Advokatfirmaet BA-HR DA
Aure	Inger	Stortingsbiblioteket
Bekken	Anne Gunn	UBO, Juridisk bibliotek
Bergstrøm	Rebecca J. Five	UBO, Juridisk bibliotek
Bergström	Erika	Riksdagsbiblioteket
Berseth	Jeannette	Stortingsbiblioteket
Björk	Rune	Högsta domstolen
Bjørsvik	Britt-Inger	Universitetsbiblioteket I Bergen
Bonnevie	Tiril	Juridisk bibliotek, UiO
Brænd	Frøydis	Borgarting lagmannsrett
Carlsson	Catarina	Juridiska fakultetens bibliotek, Lunds universitet
Dvorak	Mimi	Skatteministeriets Bibliotek
Ejemyr	Elisabeth	Advokatfirman Vinge
Elvebakk	Elen	Bibliotek for juridiske fag, UB Bergen
Flaten	Lars André	Universitetsbiblioteket i Oslo – Juridisk bibliotek
Flyckt	Hanna	Dag Hammarskjöld och Juridiska biblioteket, Uppsala universitet
Gíslason	Viggó	Althingi, Islands Parlament
Gjermunds	Isabell	Advokatfirmaet BA-HR DA
Guðmundsson	Guðmundur	National & University library of Iceland
Gyllander	Kari	Lovdata
Hamre	Inger	UiO, Juridisk bibliotek
Iversby	Randi Halveg	Universitetsbiblioteket i Oslo. Juridisk bibliotek
Iversen	Edel Camilla	Universitetet i Oslo, Juridisk bibliotek
Jacobsen	Kirsti Lothe	Bibliotek for juridiske fag, UB Bergen
Johansson	Gabriella	Juridiska fakultetens bibliotek, Lunds universitet
Johnsen	Solveig	Aarhus University
Jønby	Christina	Kromann Reumert
Karlén Gramming	Ann-Christin	Advokatfirman Vinge
Kinnunen	Inari	Dittmar & Indrenius Advokatbyrå AB
Klaaby	Rikke	Gorrissen Federspiel
Kokko	Marjut	Högsta domstolen – Finland
Kosjerina	Vladimir	Juridiska fakultetens bibliotek
Kristensen	Lars	Bech-Bruun
Kromann-Larsen	Mads	Folketinget
Lagem	Vibeke Lowzow	Juridisk bibliotek
Landøy	Ane	Avd. samfunnsvitenskap, humaniora og juss, UB Bergen
Larsen	Michael	Kammeradvokaten
Lied	Ivan	Bibliotek for juridiske fag, UB Bergen
Liukku	Päivikki	Hannes Snellman Attorneys Ltd

Melkersen	Vivi Kristin	Stortinget
Moen	Cathrine	Wikborg Rein
Mysen	Susanne	Wiersholm, Advokatfirma
Otterhall	Helen	Högsta förvaltningsdomstolen
Pakarinen	Mirja	Riksdagsbiblioteket
Pedersen	Marianne Lund	Højesteret
Rasmussen	Hanne	Folketingets bibliotek
Rombe	Maaret	Regeringskansliet
Romsaas	Heidi	Advokatfirmaet Hjort DA
Ruud	Jørn W.	Bibliotek for juridiske fag, UB Bergen
Sandal Johnsen	Solveig	Aarhus University
Sandgrind	Gro	Stortingets administrasjon
Sandvin	Åshild A.	Det Kongelige Bibliotek / KUBIS
Schnitler	Solveig	Justis- og beredskapsdepartementet
Ski	Trine Benno	Advokatfirmaet BA-HR DA
Skibenes	Marianne	Advokatfirmaet Thommessen AS
Soldano	Massimo	Det Kongelige Bibliotek / KUBIS
Solemdal	Finn	Bibliotek for juridiske fag, UB Bergen
Stenhaug	Bente	UiT, Norges arktiske Universitet, Bibliotek for psykologi og jus
Stenlund	Maria	Linklaters Advokatbyrå AB
Sternberg	Sofia	Dag Hammarskjöld och Juridiska biblioteket, Uppsala universitet
Sundin	Maria	Riksdagsbiblioteket
Søgaard Jensen	Bo	Det Kongelige Bibliotek / KUBIS
Thorell	Eva	Dag Hammarskjöld och Juridiska biblioteket, Uppsala universitet
Thunell	Elin	Advokatfirman Vinge KB
Tind	Marianne	AU Library
Tuseth	Bård	Juridisk bibliotek, UiO
Tvermoes	Henrik	Aarhus Universitet
Viitanen	Johanna M.	Åbo universitets bibliotek
Vinger	Siri Margrethe C.	Juridisk bibliotek, Universitetet i Oslo
Weimann	Susanne	Det Administrative Bibliotek
Westbye	Hilde	UiO / Juridisk bibliotek
Wiberg	Anna	Juridiska fakultetens bibliotek
Wiklund	Gunilla	Juridiska fakultetens bibliotek, Lunds universitet
Wård	Irène	Advokatfirman Vinge
Østby	Vivi	Høyesterett
Öström	Magdalena	Linköpings universitet/Biblioteket
Åberg Brorsson	Lotta	Riksdagsbiblioteket

Sponsorer

Brothwell
Blomquist
van de Kamp
Eggen
Empringham
Kløve

Jennifer
Martin
Monique
Magne
Linda
Unn

Oxford University Press
Proquest
Springer Science + Business Media
Atekst, Retriever Norge
Brill
Cappelen Damm Akademisk